



## СТРИЦ МРГУД *и осталима* *Рог* МИКНИЈА

ПОЛАЗИ... ЧЕКА ТЕ ГОМИЛА ПРАВИХ СУДОВА!

ДА, ГОС'НЕ!

СТРИЦЕ... ЗАР ТИ ЗАИСТА ОВДЕ РАДИШ КАО СУДОПЕРА?

БОЈИМ СЕ ДА ОЕ ТАКО!

УСТВАРИ... СВЕ ОНЕ БАЈКЕ ШТО САМ ТИ ИСПРИЧАО О СЕБИ... ИЗМИШЉЕНЕ СУ! НИКАД НИШТА НИСАМ БИО!

СТРИЦЕ, ЗАШТО ТО НИКОМ НИСТЕ КАЗАЛИ?

АХ... НИСАМ БИО НИ ВОЈНИК... НИШТА... НАЈВИШЕ ДО ЧЕГА САМ ДОТЕРАО... БИЛО ЈЕ... ПРА-ЊЕ СУДОВА!

А СВИ У ПОРОДИЦИ ВЕРОВАЛИ СУ ДА СИ ТИ СТАРА БОГАТА ЦИЦИЈА КОЈА ЧУВА СВОЈУ КЕСУ!

НЕМОЈ ДА ПОЧНЕШ ДА САКАЉЕВАШ, СИНОВЧЕ...

ЈЕР, АКО САМ И СИРОМАХ, ЈА ИМАМ НАЈБОЉЕ ПРИЈАТЕЉЕ КОЈИ СЕ МОГУ ЗАМИСЛИТИ...

ДА... ДОБРИ СУ ТО МОМЦИ, ЗАИСТА!

ЈЕДНО ЈЕ СИГУРНО, СТРИЦЕ... ИДЕШ СА МНОМ!

ТО ЈЕ ЛУБАЗНО ОД ТЕБЕ, СИНОВЧЕ!

—И ПОСТАРАЈУ СЕ ДА НИКАД ВИШЕ НЕ ОПЕРЕШ НИЈЕДАН ТАЊИР... АЛИ, ШТА ТИ ЈЕ?

НЕ ВРЕДИ...

... НЕ МОГУ ДА ОДЕМ, А ДА ОСТАВИМ СТРАШНУ МУЊУ... И ЕВАНГЕЛИНУ... И СТАРОГ ПРОМА!

ПА ЈА НИСАМ НИ МИСЛИО, СТРИЦЕ, ДА ИХ ОСТАВЉАШ! ПОВЕДИ ИХ!

...БЕГ О СВИМА ОВИМА КОЈИ СУ ОВДЕ! НИЈЕ ПРАВО ДА ОДЕМ, А ЊИХ ДА ОСТАВИМ!

ЗНАШ ШТА ЧИКА МРГУДЕ? СИНУЛА МИ ЈЕ ИДЕЈА!

СВЕ ЋЕМО ИХ ПОВЕСТИ! И ПОКА-ЗАЋЕМО ИМ КАКО СЕ ЖИВИ!

У НАЈВЕЋИМ ОКЕ-АНСКИМ ДУБИНАМА СЛАВНИ КЊИЖЕВНИЦИ — НЕПРИЗНАТИ СЛИКАРИ ЗОВЕМ СЕ ЛАКА..."

ИЗНАНАЂЕЊА И ШАЛЕ У ТЕСТАМЕНТИМА ЖИВОТ БЕЊАМИНА ЂИЉИЈА УНИФОРМЕ КРОЗ ВЕКОВЕ

У овом броју:  
ПРВИ И ПОСЛЕДЊИ ПУТ НА КРАТЕРУ ВУЛКАНА

200 ГОДИНА ОД РЕОМИРОВЕ СМРТИ  
СТРИПОВИ: МИКИ — ФЛАШ ГОРДОН — ПЛУТОН — ПЛАМЕНА СТРЕЛА — ВЕВЕРИЦА ПЕРИ — ШУМСКИ ЧО-

ВЕК — ПАЈА ПАТАК — СВЕТЛАН И АЛАДИНОВА ЧАРОВНА ЛАМПА И „ХИЉАДУ“ ДРУГИХ ЗАНИМЉИВОСТИ.



Океански амбис наше планете захвата огромно пространство. На дубини од 4.000 метара налази се територија која би одговарала величини свих континената заједно. Ово је за нас углавном непознат свет, готово као површина неке друге планете. То је свет потпуне таме, у коме се температура ретко кад пење више од неколико степени изнад тачке мржњења. Тамо влада страховит притисак — 1.000 атмосфера, па и више. Један од стручњака који је учествовао у чувеној „Челенџер“-експедицији изјавио је да је тешко и замислити живот у овим условима, као што га је тешко замислити у ватри или у безваздушном про-



BASSOGIGAS, РИБА УХВАЂЕНА НА ДОСАД НАЈВЕЋОЈ ДУБИНИ: 7.130 МЕТАРА

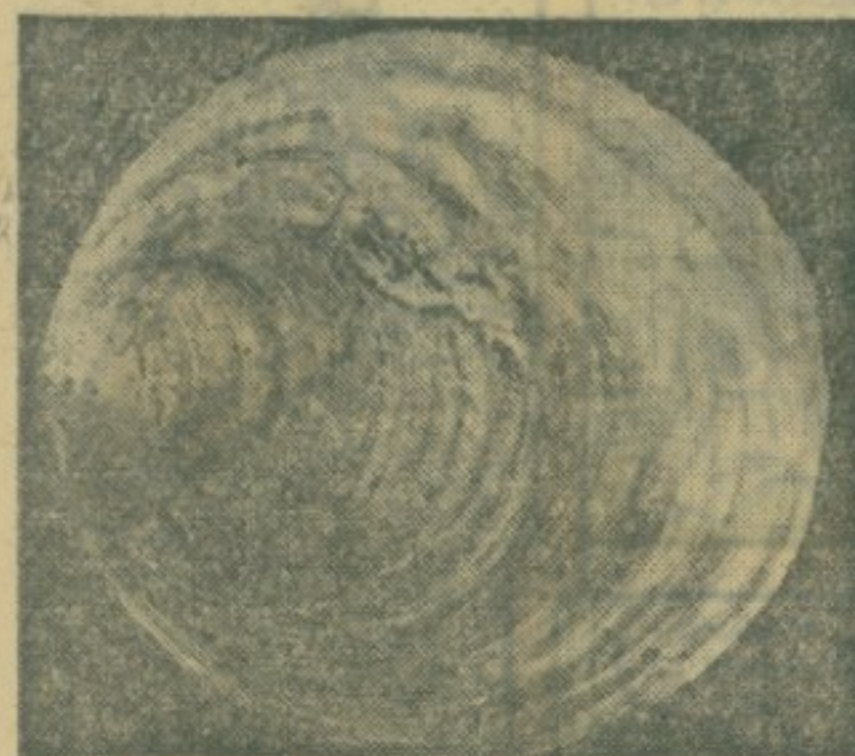
стору. Али, ми данас знамо да постоје облици живота — веома чудни облици, додуше — чак и у највећим океанским дубинама. Отуда су научне експедиције последњих година извукле на видело велики број живих створења.

### Узмириени „жителји“ на преко 10 километара дубине

Експедиција око света на британском броду „Челенџер“, која је у октобру 1951 године, југозападно од пацифичког острва Гуама, измерила највећу океанску дубину (11.692 метра), обелоданила је разноврсност и обиље живота у дубинама океана. И бродови других земаља измерили су дубине до којих се догле никад није дошло. Експедиција са шведског брода „Албатрос“ допрла је 1948 године, у порториканском теснацу, до дубине од 7.900 метара, а 1949 године совјетски научници са брода „Витез“ измерили су дубину од 8.100 метара у теснацу Курили-Камчатка. Путујући бродом „Галатеа“ око света, дански океанографи су извукли на површину животиње са два филипинског теснаца, из дубине од 10.190 метара, што представља највећу дубину из које су досад извађена жива бића.

### Монт Еверест био би два километра испод површине мора

Да би се добила јаснија слика о огромним океанским дубинама, треба се сетити да би врх Монт Евереста био преко два



NEOPILINA GALATHEA С ГОРЊЕ СТРАНЕ

километра испод морске површине кад би се цео спустио у филипински теснац.

Да би се дошло до свих ових открића, била је потребна специјална опрема. Тако, ехо-звучни апарат омогућио да се пронађу најдубљи теснаци и да се испита њихова топографија. На „Галатеи“ се налазио чак чекр са челичним ужетом дугим 12 километара, чија је дебљина варијала од 17 милиметара у горњем делу до 6 мм у доњем. Овај кабл је могао да поднесе терет од преко 4.500 килограма. Требао је да се најпрецизније израчуна колико ће се живе одмотати да би она допрла до дна, колико оптерећење могу поднети зупчаници, какво ће бити трење између тако дуге жице и воде у појединим моментима и на појединим дубинама, итд.

### Угодан живот под притиском од хиљаду атмосфера

Притисак у мору повећава се за отприлике једну атмосферу на сваких десет метара дубине. На 4.000 метара испод морске површине притисак износи око 400 атмосфера, на 6.000 метара — 600 атмосфера, на 10.000 метара — око 1.000 атмосфера. Готово је немогућно и замислити шта изискује живот под тако огромним притиском. Људско тело, на пример, налази на озбиљне тешкоће већ под притиском од три или четири атмосфере (што одговара дубини од око 30—40 метара). А данас је познато да извезан број морских становника живи сасвим угодно под огромним притиском од 1.000 атмосфера, или чак више.

Сунчеви зраци не продиру дубље од неколико стотина метара испод водене површине. Није од тога, у тамним деловима океана, живе извесне врсте светлећих риба и других сличних животиња, али чак и ове хемиске светлости нишчежавају у дубинама већим од 1.500 метара.

### Становници великих дубина

У великим дубинама, сланоћа воде је непроменљива. Количина кисеоника у њој изгледа да је сасвим довољна за одржавање живота бића која дишу. Што се тиче

GALATHEATNAUMA EKELI IMA У УСТИМА ОРГАНА КОЈИ СВЕТЕЉИ УХВАЂЕНА У ПАЦИФИКУ СРЕДЊЕ АМЕРИКЕ НА ДУБИНИ ОД 3.800 МЕТАРА

## У НАЈВЕЋИМ ОКЕАНСКИМ ДУБИНАМА

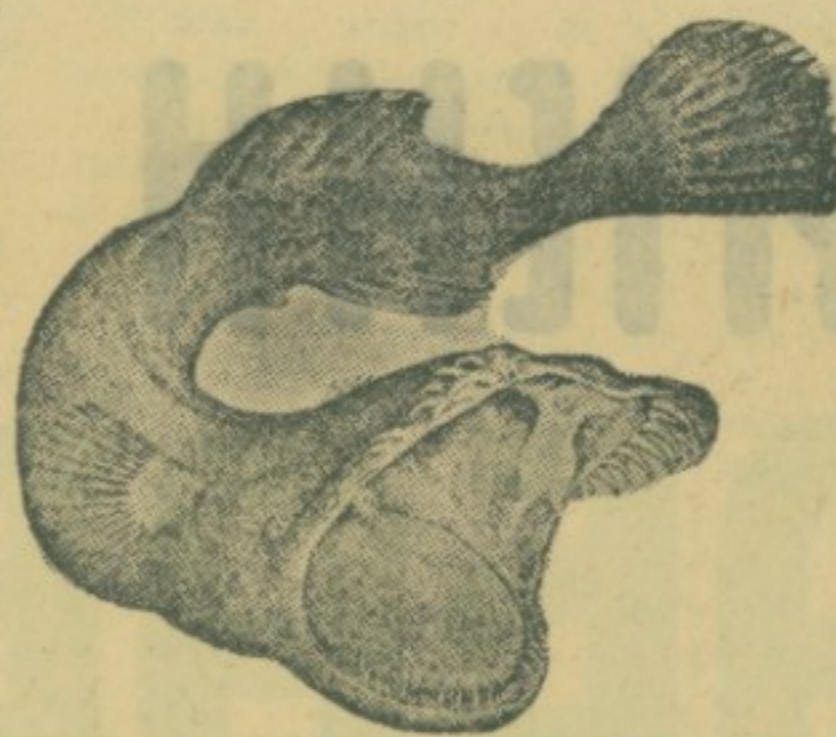
Док је дански океанографски брод „Галатеа“ пловио око света, научници су испитивали живот највећих дубина каблом дугим 12 километара

хране, животиње у овим дубинама зависе од органских материја које допире до њих с површине океана.

Становници великих дубина су већином чекињасте црви, мекушци с два капка, разни други љускарци, морски краставци, чекињасте звезде и слично. Многе од средњедубинских животиња не разликују се много од својих површинских сродника, осим што су слепе и прилично безбојне — као што су бледи и слепи становници пењина, другог тамног пребивалишта на нашој планети.

Сродник мекушца који је изумро пре 350 милиона година

Из дубина између 2.000 и 6.000 метара, океанографи с брода „Галатеа“ извукли су



На око 6.000 метара испод морске површине, риба готово уопште нема. Веома мали број риба нађен је у већим дубинама — само шест је ухваћено са „Галатеје“ и две са совјетског брода „Витез“. У тако дубоким водама, дакле, не постоји бојазан од риба-грабљивица. Уствари, велики притисак штити бића која тамо живе од нападача било које врсте.

### Приковани за једно место

Кад се једна животиња прилагоди тако огромном притиску (од 700 до 1.000 атмосфера), она не може више да се диже ка површини, већ остаје прикована за свој „клинац“. Она, дакле, живи на једном „острву“ које је, као неки високи планински

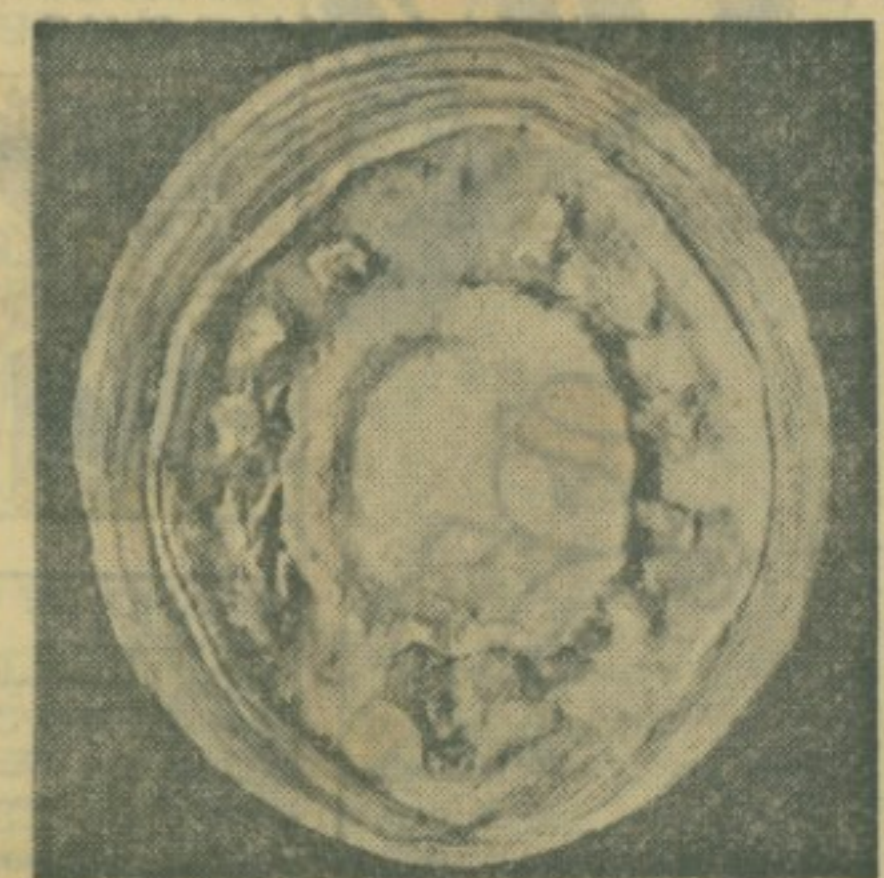


TURPHONUS, СЛЕПА РИБА, УХВАЂЕНА НА ДУБИНИ ОД 5.090 МЕТАРА

врх, отсечено од осталог света. И баш због чињенице што се јединствени примерци животиња и биљака налазе на таквим „острвима“ и на високим планинским врховима, постојала је нада да спави океански кланац има и своје посебно „становништво“. То се и обистинило.

### Одмотано је дванаест километара кабла

Пошто је „Галатеа“ измерила дубину филипинског кланца и испитала његово дно, одмотано је свих 12.000 метара кабла, а онда је брод пошва дуж кланца, брзином од свега два чвора на сат. Кад је дубинска мрежа извучена, истраживачи су нашли у њој доста камења и шљиваче, што је био доказ да је допрла до дна. Прва животиња која је у њој примећена био је један зракасти зоофит, или анемона — великач израштај на камену. После брижљиве анализе, установљено је да та животиња претставља једну сасвим нову фамилију. Укупно је нађено осам разних примерака животиња: морских анемона, морских краставца, мекушца с два капка, амфиподних љускара и чекињастих црва. А са дубине од 8.200 метара, недалеко од новозеландских острва Кермадек, извучено је осамнаест различитих примерака. У свим случајевима, извађени примерци били су различити од својих сродника у мањим дубинама океана, а битна



NEOPILINA GALATHEA С ДОЊЕ СТРАНЕ

разлика је уочена и међу животињама ухваћеним у разним кланцима.

Велику пажњу научника привукле су бактерије које су нађене на дну филипинског теснаца. Оне су тако грађене да уопште не могу да опстану под притиском мањим од хиљаду атмосфера. Њихов телесни састав мора бити много различит од састава организама на морској површини. Двојица научника са Скриповог океанографског института који су пловили на „Галатеи“ култивисали сада ове бактерије у коморама под високим притиском. Од њихових студија могу се очекивати значајни резултати.

### „Фабрика“ која годишње производи 40 милијарди тона органских материја

Потребно је поменути још једну важну чињеницу до које се дошло испитивањем морских дубина. Експедиција „Галатеа“ истовремено је проучавала продукцију органске хране у океанима. У ту сврху искоришћаван је нов начин мерења данског научника Нилсена. Он је установио да органска продукција варира из места у место али да ниједан део океана није потпуно неплодан: у мору нема „пустина“. Нилсен је даље израчунао да сва мора заједно „производе“ годишње око 40 милијарди тона органских материја, што отприлике претставља годишњу продукцију свих биљака на земљи. Овај налаз ће увек помоћи да се одговори на питање колико бисмо хране могли да добијемо из мора ако то запреба.

Интересније проучавање океанских дубина потребно је и из још једног разлога. Наиме, говори се о могућности да се радиоактивни отпади „сахрањују“ у дубока мора. Такви депозити на дну океана могли би на основу изменити тамошњи живот, па би га требало испитати и проучити пре но што се то догоди.

### Да ли знате како је постала

## ГУМА ЗА ЖВАКАЊЕ

Американци су народ који много употребљава жвакаћу гуму. Није без разлога настало мишљење да се Американца познаје пре свега по томе што су му вилнице стално у покрету. Уосталом, пример је био заразан и многи су га прихватили.

Три човека су направила од Америке „земљу жвакаће гуме“: Томас Адамс, који је жвакаћој гуми дао нов облик, Џон Колген, који ју је парфимисао, и Вилијам Рајли млађи, који ју је ставио у уста потрошачу.

Адамс је био њен проналазач. Једнога дана — било је то 1869 године — он је чуо у некој апотеци како једна девојчица тражи парафинску гуму за жвакање. Тада му је пало на памет да би се из тога могло нешто извући, тим пре што се сећао да је често виђао Сан-та Ану, мексиканског диктатора, како сече комадиће гуме, да би их потом жвакао. Адамс се исте вечери баши на посао заједно са својим сином. Узели су једну врсту гуме коју су већ били покушали да употребе као замену за каучук, па су је смекшали у топлој води. Пошто су је добро изгњечили, направили су од ње 200 малих пилула и понудили их једном апотекару. Овај их је за час распродао по један су комад.

Видећи то, Адамс набави две тоне овакве гуме. Он је израђивао пилуле и продавао их апотекару неумијене, у кутијама са ознаком „Адамсове гуме које се секу и разлаче“. Гуме су и даље продаване по цени од једног суа. Одлично су се жвакале, али су биле без укуса.



Тада је апотекар Џон Колген дошао на идеју да гуму парфимисе Толијевим балсамом. Првих 500 килограма распродао је таквом брзином да је решио да исто покуша и у други великим градовима. Тамо су му се трговци смејали у лице: они су, разуме се, чули да неки људи жваћу гуму, али код њих се тако нешто не ради. „То је питање васпитања“, — одговорио им је Колген... и одмах почео да их „васпитава“. Ускоро су многи пошли за његовим примером, тако да је десет фабрика једва стизало да произведе довољно гуме за жвакање намирисане Толијевим балсамом.

Године 1880, један фабрикант начини покушај с ментолом; овај мирис остао је до данас као најчешће употребљаван. Један други почео је да додаје неку врсту пепсиона и пустио глас да то олакшава варење. Отуда се произвођи жвакаћа гума с разним ознакама и намирисана најразличитијим мирисима.

Тада ступа на позорницу Вилијам Рајли-син, да покаже шта треба радити да би се жвакаћа гума боље продавала. Он се хвалио да нема те ствари коју не би био у стању да прода. Своје аутомобиле бојио је дречеом црвеном бојом, како би се разликовали од осталих, а и иначе је био познат као особањак.

Избачен из школе, Рајли је већ у дванаестој години напустио родитељску кућу и почео да се бави свим и свачим. Прве зиме продавао је у Њујорку новине, а онда је до данас да путује по Сједињеним Државама за рачун неке фабрике сапуна. Ту се одмах истакао. Тринаестогодишњи дечак заључивао је више послова него искусни трговачки путници којима је то деценијама био занат.

Имао је тридесет година кад је одлучио да се позабави жвакаћом гумом. Изabrao је фабриканта с којим ће радити, али пошто је овај закаснио десет минута на заказани састајак он се обрати другом и повери му посао који је касније требало да доноси више од 40 милиона долара годишње.

За време финансијске кризе 1907 године, Рајли одлучи да

уложи милион долара у рекламу. Он није имао тај милион, чак ни четврт милиона, али му дадохе кредит. Ускоро су се могле видети Рајлијеве рекламе по свим травајима у Америци. За једну годину, продаја жвакаће гуме попела се од 170.000 на 1.340.000 долара. Свет се жалио да је просто опседнут именован Рајли и мирисом ментола. Но, без озбира на то, 1910 године Рајли је у продаји достигао цифру од око 5,5 милиона долара.

Овај рођени трговац волео је да прави послове на велико. Покупио је из телефонских именика имена и адресе свих претплатника у свим великим градовима и у два маха послао им бесплатно пакетић своје жвакаће гуме. Једна од његових реклама дуж железничке пруге била је дугачка пет километара. За свој рачун штампао је поједине популарне дечје књиге, само да би у њих убацио који стих о жвакаћој гуми. За две године распродато је 14 милиона примерака ових књига.

И тако је Америка научила да жваће гуму. Потрошња од 39 таблета по особи у 1914, попела се на 100 таблета у 1925 години. Данас она прелази 130 комада. И поред тога што су и остале земље примиле ову навику, сама Америка троши жвакаће гуме седам пута више него сав остали свет.

Још 1870, не би пало на памет ниједном одраслом човеку да жваће гуму. Године 1890, чувени амерички „Харперс Магазин“ писао је да су ову навику примиле нарочито жене и да мали број мушкараца који их имитира чини то из каваљерства.



**СЛАВНИ  
КЊИЖЕВНИЦИ  
— НЕПРИЗНАТИ  
СЛИКАРИ**

Мало је познато да су многи славни писци и чувени песници били истовремено и одлични сликари. Слава њиховог књижевног имена помрачила је њихов сликарски дар, тако да су остали непризнати или су заборављени.

Најбољи пример у нашој средини је Ђура Јакшић, који се школовао за сликара и себе је првенствено сматрао сликарем. Многи писци у Француској у доба романтизма били су истовремено одлични сликари. Виктор Иго је оставио



збирку од 453 слике и цртежа, међу којима су неки, као „Игра пацова“ и слика „Обешени“, оцењени као дела достојна највећих мајстора палете. У последње време, у Француској се јавља снажан покрет који захтева рехабилитацију Игоа-сликара и његово стављање у исти ред с највећим сликарима Француске.

Страстан сликар био је и велики немачки књижевник Гете. Он се до последњих дана живота упорно трудио да и у овој грани уметности забележи значајнији успех. Бавио се цртањем, графиком, акварелом, живописом и сликањем у уљу. Па ипак, Гете-сликар је доста заостајао за Гетеом-књижевником.

Док су Иго и Гете у сликарству видели сасвим посебну област стваралаштва, одвојену од књижевности, Толстој се својим изванредним цртачким даром претежно служио за илустравање разних књижевних дела. Познате су Толстојеве илустрације Жил Верновог „Пута око света за 80 дана“. Толстој је нарочито радо цртао деци, да би им што боље дочарао своја књижевна дела или приче које им је читао. Успеле су и неке Толстојеве илустрације његовог романа „Рат и мир“, а нарочито графички приказ чувене Бородинске битке.

Одлични цртачи и сликари били су и књижевници Бодлер, Мисе, Жорж Санд, Достојевски, Анатол Франс и Аполлинер.

**На трећем месту, али...**

Седишњене Америчке Државе и Велика Британија имају највећу трговачку флоту на свету. А која је земља на трећем месту? Грчка, ако се узму у обзир бродови који су изграђени или се сада граде у њеним бродоградилницама. Међутим, сви они не плове под прчком заставом, већ под заставама Либертије, Панаме, Костарике и многих других нација.

**ФЛАШ ГОРДОН ЗАРОБЉЕНИК  
ЉУДИ ИЗ СВЕМИРА**



НАСТАВИКЕ СЕ

**ОТАЏБИНА КОВАНОГ НОВЦА**



Прва појава кованог новца везана је, како неки мисле, за место Сардис у данашњој Турској, где су пре више од 2500 година на комаде сребра утикнували симболе лидских краљева.

**КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ**

**ШТА ЈЕ ШЕЛФ?**  
Шелф је енглеска реч, а то је назив за појас морског дна које је релативно плитко и које окружава континенте. Тај појас се на спољном рубу нагло спушта према дну дубоког мора. Овај назив увео је поморску терминологију Х. Р. Мил, 1888 године. У нашој стручној литератури употребљавају се, поред израза шелф, још и ови називи: континентална стеленица, приобални руб, итд.

**КАП ВОДЕ У МОРУ**  
До пре непуних педесет година, већина астронома сматрала је да је Земљина галаксија, Млечни пут, уствари цела ва-

сиона. Сада се зна да је Млечни пут, и поред тога што у његов састав улази више од сто милијарди сунца, само кап воде у океану без дна који се зове свемир.

**ШТА ЈЕ АТМОСФЕРА?**  
Атмосфера је притисак који производи стуб живе висок 760 милиметара на површини од једног квадратног сантиметра при температури од 0° и уз нормално убрзање силе теже. Ова величина усвојена је 1891 године на Трећој међународној конференцији за мере и тежину.

Техничка атмосфера (скраћеница: ат.) је притисак једног килограма на један квадратни сантиметар површине. Данас су у употреби нове јединице: бар и њутн. Атмосфера изражена у тежини износи 1.033,33 грама.

**НОВИНЕ СА ПРЕКО 500 СТРАНА**



Највеће издање новина које је досад штампано у свету био је примерак „Њујорк-Тајмса“ од 6 маја 1956 године, који је имао 516 страна. Лист с највећим tiraжом на свету је лондонски недељни лист „Њуз оу де Ворлд“, који достиже 9.000.000 примерака.

Ripley's

# ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!



**ГЛАВА ПОРОДИЦЕ**  
ДЕВОЈКА ИЗ ПЛЕМЕНА ВЕРБЕРА У МАРКУ КОЈА НЕМА БРАКЕ МОРА ДА ТЕТОВИРА БРАДУ



**КРОМПИР** ИЗРАСТАО У ОБЛИКУ ТУЉАНА НА ИМАЊУ ГИЛБЕРТА БАРЕТА У ЊУБЕРИЗУ, У КАЛИФОРНИЈИ



**КУКА САГРАЂЕНА ОКО ЛЕСТВИЦА**  
У КИРКБАУ ЛОНСДЕЈЛУ, У ЕНГЛЕСКОЈ, ЊЕН СОПСТВЕНИК ПЕО СЕ УЗ ЛЕСТВИЦЕ СВЕ ДОК МУ СЕ НИЈЕ УКАЗАО ИДЕАЛАН ПОГЛЕД НА ОКОЛИНУ ТАДА ЈЕ НА ТОМ МЕСТУ ЛЕСТВЕ ПРЕОТРУГАО И НАРЕДИО ДА СЕ ПРОЗОРИ ЊЕГОВЕ БУДУЋЕ ДНЕВНЕ СОБЕ ПОСТАВЕ У ВИСИНИ ВРХА ЛЕСТВИЦА.



**ЦИПЕЛА ОБЛОЖЕНА ШКОЉКАМА** ИЗВАЂЕНА ИЗ МОРА У ЛУЦИ ЊУЈОРКА



**НЕОЖЕЊЕН СИН**

У ИНДИСКОМ ПЛЕМЕНУ КЕОНЦАР НАСЛЕБУЈЕ ДВОСТРУКО ВИШЕ ОД СВОЈЕ ОЖЕЊЕНЕ БРАЋЕ ДА БИ ТИМ ВИШКОМ МОГАО СЕБИ ДА КУПИ НЕВЕСТУ



**ПЧЕЛА ЈЕ ПОТПУНО ГЛУВА**

**ПЕТ ПАПАГАЈ ДОНАЛДА ДОНЕЛИЈА ИЗ РАТЕРФОРДА, У АМЕРИЦИ ЈЕДЕ ОДМО ШПАГЕТЕ**



**ЈОЗЕФСБЕРГ**

СЕЛО У ЈУЖНОМ ТИРОЛУ НАЛАЗИ СЕ У СЕНЦИ 91 ДАН У ГОДИНИ, ОКОЛНЕ ПЛАНИНЕ ЗАКЛАЊАЈУ СУНЦЕ ОД 3-ХИ ДО 2-ИИ

## НАНЗЕН И СМУЧКЕ

Велики поларни истраживач Фритјоф Нанзен био је у младости познат рекордер у смучању. Њега је, док је још био дечак, неодољиво привлачила висока снежна гора Хусебу, на којој су се одржавала смучарска такмичења. Једном, упркос родитељске забране, мањан је узео смучке и кренуо на гору.



— У почетку, — прича он у својим успоменама — спуштао сам се, као и већина осталих дечака, од половине спежне падине. Међутим, видео сам касније два малишана који су се спуштали од самог врха. Јасно, то сам морао и ја да покушам! И, ево, отиснуо сам се. Један тренутак, који ми се чинио као вечност, летео сам кроз ваздух, а затим... моје смучке зариле су

се дубоко у снег (у то време смучке се нису везивале за ноге), а ја, описавши у ваздуху правилан полукруг, улетео сам главом у меку белину и нестао у њој све до појаса. Сви који су то видели зауставили су дах. Дечаци, моји другови, веровали су да сам сломио врат, али видели како се копрцам, покушавајући да се испуцам из беде, праснули су у дуг, подругљив смех.

Занимљиво је да је после неколико година млади Нанзен на истој тој планини извојевао сјајну победу у скоку са смучкама и поставио норвешки рекорд, за шта је добио и награду.

Скоку са смучкама учио се велики истраживач од сељака смучара из покрајине Телемарк. Они се нису служили штаповима, — писао је с дивљењем Нанзен о њиховој вештини — и скакали су из места са ивице провалије, немајући другог ослоњања сем оног који су им давали њихови снажни мишићи и гипко тело. Мени се чини да је то једини вредна врста скокова и стога не желим никакву награду док се таквим скоковима и сам не научим.

Вештина да се спретно и брзо креће на смучкама и прекаљеност спортисте помогли су Нанзену да на смучкама пређе читав Гренланд — велику белу пустињу, земљу ветритог леда.

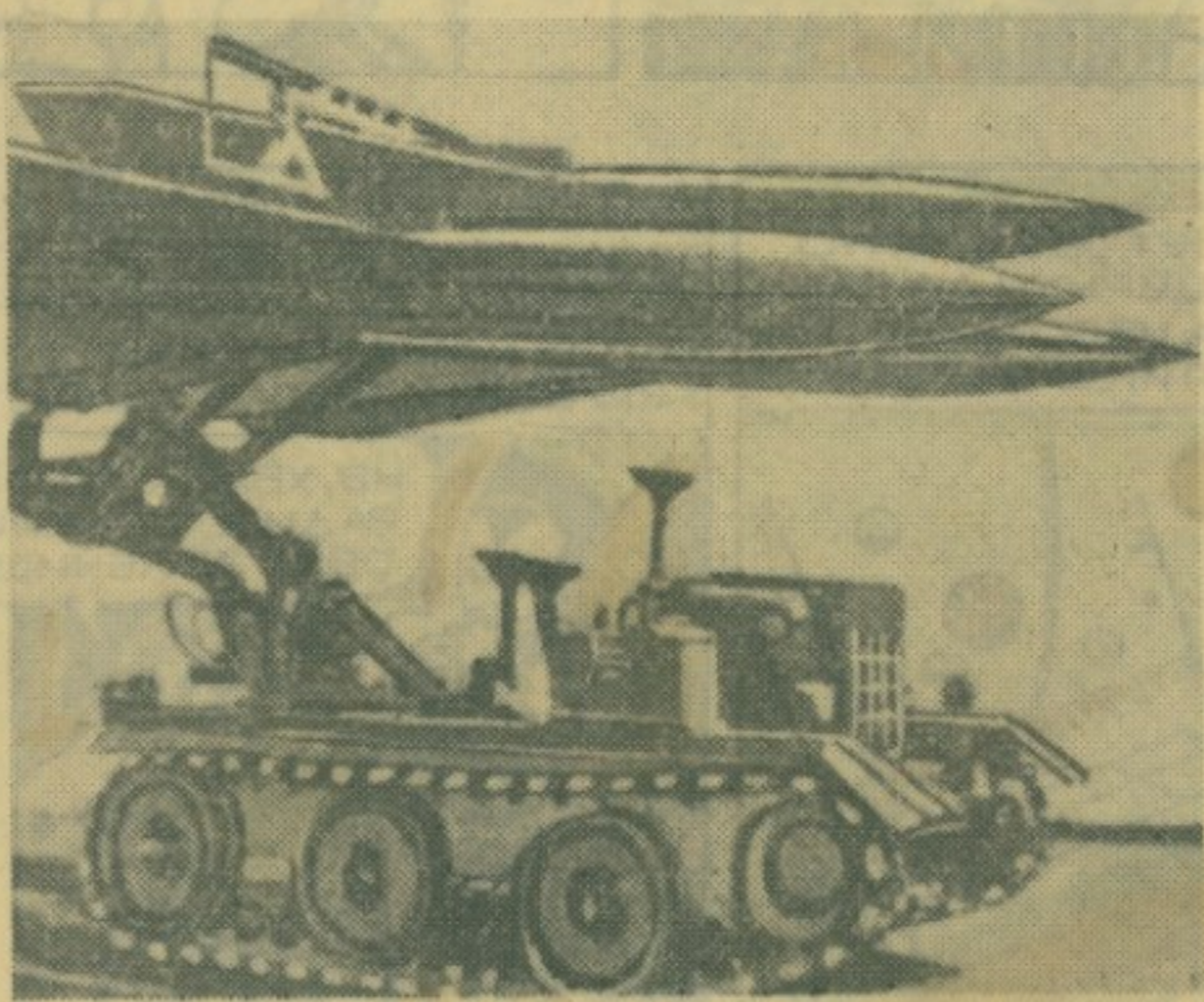
## Једини живи примерак

Норвешки сељаци пуштају своје краве да слободно пасу у шуми. Тачно у одређено време, ујутру и увече, оне саме долазе на место где треба да их помузу, а затим се поново изгубе у шуми. Тако се догодило да је једна крава дошла на свет теле на коме се у почетку није примећива-

ло ништа „ненормално“. Тек доцније, кратак врат, високе предње ноге, необичан облик задњих удова и реп били су јасан доказ да му је један отац. Ово је једини живи примерак ове врсте, док су сви остали, за које се и раније знало, долазили на свет мртви или би угинули одмах по рођењу.

## За њих нема препрека

И по најбеспутнијем крају могу ове ракете типа „Соко“, теледириговани пројектили за погађање циља у ваздуху, да стигну на место одакле ће бити испаљене. Јер, специјално



возило које их преноси не само што може да се креће по сваком терену, већ и преко воде — река и мора — дубоке до 80 сантиметара. Наша слика приказује возило-носач с ракетама на пробном узлету у Сан Хозеу, у Калифорнији.

## Енглеска служавка — индонезанска »принцеза«

Једна богата породица у Алфордсберју, у Енглеској, нашла је у ноћи 3. априла 1817. године пред својим вратима неку чудну девојку, изгубљену и забуну. Њен идентитет ускоро је постао „тајна број 1“ у тој земљи, јер је девојка носила оријенталску хаљину, имала необичне манире и говорила језиком који је довео у недоумицу и најпознатије тадашње лингвисте.

Срећом, ускоро се јавио један морнар који је тврдио да зна тај језик. Он је разговарао с девојком и превео све што му је она испричала. То је била „принцеза Сарабу“, коју су неки људи ухватили с једног острва недалеко од Суматре и продали пусварима. Ови пусвари су недавно претрпели бродомом у близини енглеске обале. После тога, девојка је привукла већу пажњу и о њој се много говорило и писало.

Најзад је и истина изишла на видело. Читајући у новинама чланак у коме се говорило да принцеза има на врату крупан ожиљак, нека жена из Девоншајра препознала је у њој своју земљачкињу Мери Бекер. Убрзо се утврдило да је Бекерова у договору са својим пријатељем-морнаром припремила читаву ову лаждију.

Грипањци су дуго били у чуду како је ова такорећи неписмена служавка успела да готово годину дана зеварава најчувеније људе своје земље и доведе у заблуду најпознатије лингвисте.

## МАЧКА И МИШ

нису увек непријатељи

Обично се каже да су заклето непријатељи вук и јагње, пас и мачка, мачка и миш, мачка и птица, итд. Да ли је то баш неумитан закон? Изгледа да није. Сви ми из искуства знамо да домаћа мачка неће увек журишати на канаринца, а често видимо да постоји пријатељство између мачке и пса. Но, све су то случајеви принудног мира, под строгим оком господара. Чим нема човекове контроле, све се опет враћа на „природно стање“.

Међутим, сада један француски научник тврди да животиње могу да живе у миру, макар биле и крвни непријатељи, ако се само привикну на то, а нарочито ако су потребне једна другој. Да би то доказао, он је узео једну мачку познату као „непријатеља“ пацова и једног малог пацова. Обе ове животиње затворио је у исти кавез, који је по средини имао стаклену преграду. С једне стране била је мачка, с друге пацов. Доцније је уместо стакла стављена мрежа. Из ових одељака могло се ући у заједничку просторију, где су се налазила два дугмета за отварање врата која су водила у одељење с храном. Да би се та врата отворила, морала је мачка да притисне на једно дугме, а пацов на друго. Према изјави овог научника, било је потребно око 700 покушаја, што је трајало готово четири месеца, док је мачка научила да „сарађује“ с пацовом, без и-

каваог покушаја агресије. А кад су се једном научили да заједнички отварају врата, јели су пријатељски из истог суда.

Опит је постао још сложенији кад је намештено једно електрично дугме у мачкином делу кавеза, помоћу кога су се отварала врата на просторији где је боравио пацов. Сада је једини начин да се



дође до хране био тај да мачка најпре пусти пацова из његовог полукавеза и да после заједнички отворе врата одељења у коме се налазила храна. То је мачка врло брзо научила. И тако се „чувени доваз пацова“ навикао да сарађује са својим вековним непријатељем дође до заједничког циља.

Овај опит као да негира старо правило о урођеном непријатељству међу појединим животињским врстама. Можда би се на сличан начин могло постићи да и вуц мирно лежи покрај јагњета...

## Снага живоша

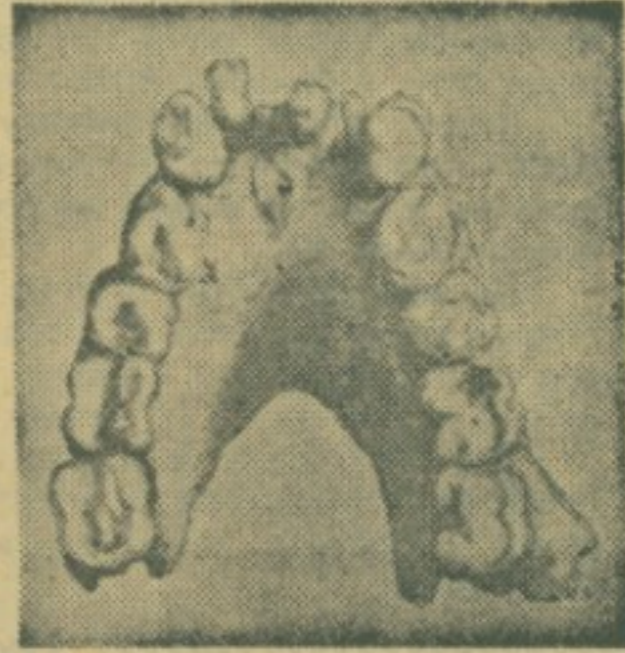
Свирање на клавиру „у три руке“ јединствен је случај у музичком свету. Један такав концерт преносио је недавно британски радио, а изнео га је 47-годишњи пијаниста Спринг Смит са својом женом Фелис. Смит, коме је од те-

шке болести остала одузета лева рука, одлучио је да отпрати и у концертним дворанама у својој земљи и на турнејама у иностранству увек свира са својом женом. Тако ће пружати публици не само уметничко уживање, него и доказ своје воље за живот.



Последња археолошко откриће у Кини даје нове податке о могућним човековим прецима. Наиме, недавно је пронађена вилица човеколиког мајмуна који је, како се сматра, живео пре пола милиона година. Вилица је по својој структури веома слична вилицы данашњег човека, док је код мајмуна она шира.

По мишљењу стручњака, овај је мајмун морао бити висок око 2,8 метра и он је с пекињским човеком и ондашњим орангутаном био пре-



га никад више видети — сем можда случајно... издалека. Уколико је веће било изменабење чланова ловачке екопедиције мад су га још исте вечери угледали како се мирно враћа у логор и чека да прими свој уобичајени оброк. Чим се заспало, пришао је својем господару, према коме је показивао очигледне знаке нежности и љубави — од којих човек може да подише Језа. Више га нису назвали и њихски коњ је својом јупом одлазио на реку, а увече се враћао у логор.

ГРЛИЦА СЕ ВРАТИЛА

Један дечак из Сентманеуида, у Француској, имао је пар грлица које је чувао у лепом кавезу. Много их је волео и пажљиво неговао. Када је једном приликом пошао са школом на излет, његов млади брат пришао је кавезу да се понтра е грлицама и непажњом отворио вратница. Једна грлица одмах је излетела и нестала кроз отворен прозор. Сви покушаји мајмунанови да је дозове и врати остали су узалудни, а разочарање и туга његовог старијег брата, кад се предвече вратио кући, били су огромни.

Сутрадан, у месту је одржаван вањар. Заједно с родитељима, оба дечака шетала су од шатре до шатре. Изненада, на раме старијег слетела је једна птица, у којој је он одмах препознао своју одбеглу грлицу.



Наравно, много је занимљивије што је грлица препознала њега и, не плашећи се мноштва људи, слетела му на раме.

ВАЗДУХОПЛОВНЕ ЛИНИЈЕ

Ваздушни саобраћај у свету узима све више маха. Данас постоји 80 међународних ваздухопловних линија, на којима саобраћа 2.778 транспортних авиона.

Зовем се ЛАЈКА

3 овем се Лајка и постала сам најславнији пас на свету. Сад ћу вам испричати о свом путовању у сателиту. Вау! — Тако дванаестогодишњи дечак Херберт почиње школски писмени задатак чији је наслов гласио: „Лајка, пас из сателита, прича“.

— Последњих дана дечаки су говорили само о малом псу који је постао први васионски путник — каже наставница немачког језика другог разреда једне минхенске гимназије, објашњавајући због чега је својим ученицима дала овако оригиналан писмени задатак. — Сваки час би неки од мојих ученика узвикнуо: „Госпођице, погледајте кроз прозор. Ено, тамо је спутник и пас вири из њега“. Учинило ми се згодним да „тему дана“ дам својим малим ученицима да је и писмено обраде.

Хербертова Лајка доживљава на свом васионском путовању свакојаке авантуре:

„При поласку је било ужасно. Била сам бацана тамо-амо. Али, касније је постало занимљиво. Прво сам узела свој оброк хране и весело сам провирала кроз прозорче. Човек са Месеца покушао је да ухвати сателит мрежом за хватане лептирова, Вау! Срећно смо му измакли, а онда смо опет запали у невољу. Замало што се нисмо спустили на Сунце. Знојила сам се као у тигању. Но, и то се добро свршило. Затим је престало да буде занимљиво, јер је дошла ноћ и ништа се више није видело“.

„Управо су ме с пуно пажње затворили у једну стаклену кабину, — почиње свој задатак Хербертов друг Бернхард. — Положај је мало неугодан, али се може издржати. При избицавању, била сам неком ужасном снагом притиснута уз под куле. Чинило ми се да ће ми уши отпасти, толико је притисак био јак. Али, после десет минута свега је

тога наједном нестало. За мене је то био диван осећај, јер више нисам лежала на поду, већ сам просто лебдела у ваздуху“.

Дванаестогодишњи Ернст веома је озбиљно сватио тему писменог задатка:

„Била сам степски пас и припадала сам једном руском конструктору ракета. Било ми је веома чудно и смешно што сам од детињства морала да спавам у веома уској просторији, а затим сам морала у њој и да једем... Најзад су ме одвели на једну велику пољану. Тамо су стајале неке огромне гвоздене скеле и једна дебела ракета, на врху јако зашпиљена. На моје чуђење, увели су ме у ту смешну ствар, а кад сам се нашла у њој положили су ме на неку чудну постељу и чврсто ме увезали, тако да ниједном ногом нисам могла да мрднем. У уста су ми ставили једно гумено црево, а свуда око мене били су све сами сандучићи (апарати за мерење)“.

И Харолдова Лајка од почетка је „припадала“ једном руском научнику. Једног лепог дана њен господар јој је ставио маску с кисеоником на главу („тако ту ствар људи називају“ — објашњава Лајка). „Затим су ме ставили у једно невероватно велико јаје. На моју велику срамоту, многи људи су ме онуштили, а онда сам осетила како су се за мном врата јајета затворила“. За време лета, Лајка филозофира: „Да, да, сасвим јасно се види да је дошло атомско доба; човека ће једноставно избацили у свемир“.



Мали гимназијалци били су сви одреда сигурни да ће се Лајка вратити на Земљу. Тако мали Петер пише: „Пошто сам неколико дана тако путовала, моја кугла одвојила се од сателита. Изнад Земље отворио се падобран и ја сам се здравила и читава вратила на Земљу“.

Пре свог повратка на родну планету, Петерова Лајка утврдила је да „звезде изгледају као велике сијалице, Месец као циновски балон, а Сунце као какав тањир“.

Код Харалда повратак на Земљу изгледао је овако:

„Легла сам да мало одремим, јер од једења и сталног спавања један поларни пас постаје уморан. Пробудио ме је неко шкрипање и хучање: иза моје кабине. Дали су ми лебдела сам у својој кабинички довољно времена да се прво изнад саме Земље. Кроз прозорче сам видела да се приме ближавим једном пиринчаном да сам путовање добро подпољу. Книзеи који су нешто нела“.

на њему радили побегли су главом без обзира, јер им се учинило да то нису чиста посла“.

Лајка малог Роберта зажелела је да се врати на Земљу, јер „горе више ништа није имало да се види“. Ту своју жељу изразила је јаким лавезом. „И случајем или по плану спустила сам се на Северни Пол. Али, како су туђа стално крстариле патроле, једна ме је убрзо пронашла и одмах у мени препознала пса из сателита“.

У једном од писмених задатака може се прочитати: „Једва чекам да изиђем из овог тесног затвора. Сад се управо слушам на Земљу и због тога сам веома срећна... После пола часа ослободили су ме из моје кабине. Дали су ми довољно времена да се прво добро протегнем, а затим су ме прегледали и установили да сам путовање добро подпољу. Книзеи који су нешто нела“.

НАЈДУЖИ ПЕРИСКОП

Најдужи перископ на свету израђен је у једној америчкој фабрици и сада се налази у Националној станици за испитивање реактора. Ова 27 метара дугачка алуминијумска цев, с компликованим системом огледала и сочива, омогућаваје атомским научницима и радницима да, безбедно седећи иза дебелог заштитног зида, надгледају рад нуклеарног реактора.

Велики пријатељи

Многе животиње, кад постоје верни пријатељи човеку, препознаје свог заштитника или господара и прићи му без страха често у неочекиваном тренутку и на месту где се он најмање нада.

НЕЖНИ НИЛСКИ КОЊ

Иако му је глава чудовишних облика, као и гломазно тело, добања нилског коња је не-



бично мала, па му ни мозек није велики. Но, то никако не значи да он није интелигентна животиња. У потврду тога говори чињеница да се веома лако може припитомити, нарочито кад је млад. То често није нарочито пријатно његовом господару и понекад доводи до необичних сцена.

Тако је један пријатељ чувеног француског ловца на крупну дивљач Боамонда ухватио у Нигерији живог младог нилског коња, који му је после неколико дана побегао у саму воду. Нико се није надао да ће

Три пораза Даменије Стреле

У ПОЧЕТКУ САМ ЈА ВОДИО, АЛИ КАД САМ СЕ ОКРЕНУО ДА ПОКРЕДМ ГДЕ ЈЕ МЛАДИК...!

ДЕЧАКУ ПРЕТИ ОПАСНОСТ! МОРАМ ГА ПРОПУСТИТИ...!



ОВАЈ ОРАО НИКАД ВИШЕ НИКОГ НЕЋЕ НАПАСТИ!



ВИСОКО ГОРЕ ЛЕТЕО ЈЕ ОГРОМАН ОРАО...!



КАД САМ СЕ ОПЕТ МОГАО ПРИХВАТИТИ ВЕСЛА, ЛЕТЕКЕ КОПЧЕ ВЕК ЈЕ БИО НА ЦИЛУ...!

ИЗНЕНАДА, ОРЛУШИНА СЕ УСТРЕМИ НА НИЖЕ! ОДБАЦИХ СВОЈЕ ВЕСЛО И...!



НЕ... НЕ МОГУ ДА ВЕРУЈЕМ! ПОБЕДИО САМ! НЕКА МЛАДИК ВЕРУЈЕ ДА МЕ ЈЕ ПОБЕДИО! ТО ЋЕ МУ ДАТИ САМОПΟΥДАЊА!



ПОСЛЕ ДУГОГ МУШКОГ ПЕШАЧЕЊА, НАИШЛИ СМО НА СТАДО БУФАЛА КОЈЕ СУ ВАШИ ЛОВЦИ ТРАЖИЛИ...!

ИСПРЕД НАС ЈЕ ЈЕДАН УЗАН КОР-КЛАНЦ! НАТЕРАЋЕМО ИХ У ЊЕГА!

НАСТАВИТЕ СЕ



# Изненађења у тестаментима и шале

Човека који први ступи на тло Месеца чека пријатно изненађење. Он ће примити замашан износ новца који се увећава још од 1889. Те године једна имућна Францускиња, Ана Гузман, оставила је у свом тестаменту износ од сто хиљада франака првом човеку који стигне на на које небеско тело изузев Марса... и врати се на Земљу. Овај почетни капитал, стално увећаван каматама, досад се више него удвадесетостручно и претстављаће лепу награду за ризик и лишавања првог селенита. Не зна се шта је ова чудна тестаторка имала против Марса, али је савршено сигурно да је приликом редиговања тестаментна имала у виду све остале планете, па чак и верног Земљиног пратиоца — Месеца.

Крајем 1910 године умро је у дубокој старости неки Валентино Тапли, из Писка, у држави Мисури. Он се био свечано зарекао да се никада неће обријати ако Абрахам Линколн буде изабран за председника САД. Пошто је то било још у његовој младости, Тапли је доживео да му брада порасте три метра и 81 сантиметар, што му је донело титулу „човека са најдужом брадом на свету“. Кад је писао тестамент, последња жеља му је била да га сахране у гробници чврстој као тврђава, коју нико неће моћи развалити и украсти његов драгоцен украс.

Зла крв и национална нетрпељивост инспирисале су тестамент многих људи. Један богати Енглец с краја прошлог века, који је изнад свега на свету мрзео Ирце, оставио је замашан новчани износ, с налогом да се сваке године на дан његове смрти купи велика количина вискија и преда Ирцима. Сваки од њих, заједно с пићем, добиће бесплатно нож и секирицу. „Познавајући добро Ирце, написао је Енглец у свом тестаменту, убеђен сам да ће се они, снабдени овим реквизитима, вбрзо међусобно потаманити“.

Један стари Француз, који је целог живота осећао грижу савести што је у младости напустио девојку коју је волео, оставио је све своје огромно богатство сину под условом да пронађе ту девојку и да се ожени њом без обзира на године. У случају да се удала или је умрла, мораће се оженити њеном ћерком или најближом рођаком. Син је пронашао „девојку“, која је имала 55 година и није била удата. Поступио је без оклевања по очевом савету, наследио је богатство и са женом заувек напустио Француску. Шта је даље било, не зна се.

## ОТЕЛО ЖИВОТИЊСКОГ ЦАРСТВА

„Љубоморан као мачка“, — каже једна пословица која се може наћи код многих народа. Али, ако већ узимамо примере из животињског царства, могли бисмо са исто толико права да кажемо: „Љубоморан као вук“.

Вуци су, заиста, веома љубоморни. Вук, то је Отело животињског царства, — казао је једном један зоолог. У Московском зоолошком врту живе већ неколико година вук Вјун и вучица Думка. Њихов вучји живот протичао би без облака да Вјун није, због своје вучице, постао љубоморан — на једног човека. Предмет његове љубоморе је чувар у зоолошком врту Иван Гјунушкин.

Све је почело тиме што је Гјунушкин запазио да је Вјун страпан себичњак. Кад би им донео храну, Вјун би лакомо зграбио шапама месо и, одвукавши га у угао кавеза, појео би га до последњег комадића. Вучица је могла само да се облизује и да жалосно гледа како се Вјун слади. Тада је чувар одлучио да за време храњења преводи Думку у су седни кавез. У почетку, Вјун није на то обраћао никакву пажњу. Но, једном кад се, после ручка, Думка вратила у заједнички кавез он ју у правом смислу речи истукао ударцима шале.

је, кроз шашке на кавезу, погледао по крзну, Вјун би се с бесним режањем бацио на своју вучицу и тако је уједао за врат и уши да јој је длака летела на све стране.

И једном је, случајно, неко заборавио да стави шип на врата кавеза у коме су се налазили Вјун и Думка. Гјунушкин је, иако су му се ноге скратиле од страха, потрчао према кавезу. Звер се мирно шетала по ограђеној тераси испред кавеза, не обраћајући пажњу на људе. Али, чим је приметио свог непријатеља, Вјун се једним скоком нашао с друге стране ограде. Стражар је скочио на опраду, али га је вук зграбио за ногу и свукао на земљу. Почела је огорчена борба. Стражар је успео да ухвати звер за грло, но снага га је већ напуштала. Врео дах разбеснелог Вјуна палио му је лице, а оштре канце само што му се нису зариле у врат.

Ко зна како би се двојица завршио да стражару није пристала у помоћ једна службеница зоолошког врта, која је одгајила Вјуна кад је он био беспомоћан вучић, оставањем од мајке-вучице. Вјун никад није заборавио своју „длачицу“ и слепо јој се покораво. Она га је зграбила за крзно на врату и одвукла од стражара, који је полунесвесан лежао на земљи.

Други један Француз поделио је своје богатство пријатељима, под условом да цела погребна поворка сврати у кафану коју је највише волео и да сви пију колико год могу. Епизод: погребна поворка стигла је тек после три дана на гробље.

Један богати Берлинац који је умро 1879 године захтевао је да одмах из ковчега буде буре са 500 литара пива, које ће његови пријатељи котрљати целим путем до гроба. Тамо ће испити пиво. Овај љубитељ пива предвидео је замашан фонд из кога ће се његови пријатељи једанпут недељно напити колико могу у његовој омиљеној пивници. Кад су сви они поmrли, новац из фонда уступљен је сиротишту.

Неки холандски сликар оставио је сталну годишњу ренту оној девојци из свог села која буде пристала да се цела њена свадбена свечаност обави на његовом гробу, а једна девојка из Кентакија захтевала је да јој се на гробу посади дуван, од кога ће се правити цигарете за све оне мушкарце који су јој се у току живота удварали.



## ПОШТА ЗА МОНА ЛИЗУ

Леонардова Боконда, најславнија слика свих времена, једино је уметничко дело на свету које од својих љубитеља добија — писма. Штавише, пошта коју она прима из свих крајева света врло је обилна. Једно од последњих писама било је овако адресовано:  
Госпођи Мона Лизу, званој Боконда  
Музеј Лувр  
Париз

## СИЛОМ КРАЉ

Године 1822, енглески брик „Адмирал Нелсон“, који је пловио из Ливерпула за Рио де Жанеиро, потонуо је за време једне буре у близини Англиских Острва. Читава посада настрадала је у бродолому, сем морнара Цека Спенсера. Њега је буре, везаног за комад катарке, избацила на једно од острва из групе Малтих Ангила, на коме су живели Караиби.

Не због беле боје његове коже, већ што га је на острво донело море, Караиби су Цека узимали својим краљем. Отсечен од читавог света, Спенсер је тако, хтео не хтео, краљевао на том острву пуних 28 година.

Тек 1850, њему је најзад пошло за руком да се врати у отаџбину, у родни град Саутемптон, где су још живели његови стари родитељи, који су већ давно били „сахрањени“ свога Цека.

## Необични извори

Извор је место где изданска (подземна) вода избија на површину земље. Извори који се појављују на граници вододржљивих и водоспроводних слојева познати су у науци под именом слојевних извора. Осим тога, извори се појављују и из пукотина водоспроводних слојева — то су пукотински извори. Ако се водоспроводни слој налази између два вододржљива слоја, онда постају дубински извори. То су обични, природни извори воде. До воде су људи долазили и на други начин: например, копањем артеских бунара или вештачких дубинских извора. Такви извори познати су од памтивека, а бушили су их и стари Египћани у Сахари. И у Кини су познати такви извори од давних времена. У Европи су артеске бунаре почели бушити у 12 веку. Али, у најновије време, захваљујући напретку технике, људи покушавају да снабдеју крајеве који оскудевају у води и на други начин. Тако је један амерички океанограф предложио да се бродовима довлаче ледени брегови од Антарктика до Калифорније, где би се искоришћавали као нова врста вештачких извора.





БИЉИ КАО КАВАРАДОСИ У „ТОСКИ“

# Бењаминио Ђиљом



Скроман и једноставан — ето такав је човек био Бењаминио Ђиљом.

Певач од два солда

Рођен 1890 године у Реканатију, у занатлиској породици, рано је осетио недаће које доноси сиромаштво. Његов отац, мали обућар-крпа, по читав дан и до дубоко у ноћ није исправљао леђа, јер је у кући, поред жене, било шесторо деце коју је требало хранити. Но, индустрија обуће затворила је и његову радњу, као толике друге, и он је остао без посла. Не знајући шта ће, прихватио се да буде звонар у месној катедрали.

Ђиљомова прва школа била је улица. Тамо је он проводио дан, играјући се са својим вршњацима разних децијих игара. Али, сматрао се несрећнијим од њих. Само што би се загрејао за игру, неки од оних досадних старца што су седели на клупама и сунчали се звао га је да отпева нешто. Најдосаднији је био мајстор Паро, обућар, који би га поспали крај себе и не би му дао да оде док не би отпевао какав шлагер или романсу. Додуше, мали Бењаминио би за то увек нешто добио, али то је



У УЛОЗИ АНЂЕЛИКЕ

добио први званичан ангажман: за члана хора катедрале у Реканатију. И прву плату: два солда на дан.

Било му је седам година кад је ступио у скромну Schola Cantorum у Реканатију, где се одмах истакао. Ту је почео и да свира, на инструменту који ће му и касније остати најмилији — саксофону.

Но, сиромаштво му није дало да се посвети само школи или певању. И деца су морала да доприносе свој удео породици. Бењаминио је радио шта је стигао: био је столарски, а затим кројачки шегрт да би се дошпије запослио као продавац у једној апотеци.

Године су пролазиле, а будућност младог Ђиљоме још је била неизвесна.

„Славуј“ у женском руху

Тада ће се збити догађај, сам по себи не много важан, али који ће бити од знатног утицаја на Ђиљоме даљи развој: петнаестогодишњи младић први пут је певао у правом позоришту, пред готово правом публиком. Али, под каквим необичним околностима...

Бењаминио Ђиљоме дебитовао је као сопран!

У општинском позоришту градића Мачерате требало је да се даје добротворна представа коју су припремали студенти и ђаци. Изабрана је славујава оперета Алесандра Виллија „Анђелино бекство“. Улоге су биле подељене, све сем једне — Анђелике. Било је девојка које су могле певати ову партију, али која би се усудила да стави због тога на кошку свој добар глас? Побећи, макар и на позорници, с љубавником — каква скандал!

У овој безизлазној ситуацији, неко се сетно „славуја из Реканатија“. Хитно су послали по њега и објаснили му какву им помоћ може пружити. Пристао је.

— Још и данас се сећам, — причао је он много касније — с колико сам страха бадио поглед на огледало пре но што ћу изићи на сцену. На себи сам имао дугу белу сукуњу и кошуљу с рукавима „на буф“, а шешир од велура стајао је на огромној перници. Прерушавање је успело.

То вече добио је незапамћен аплауз. Сем што је добро певала, Ђиљомева Анђелика била је и лепа „девојка“.

Тај успех поставио је пред породицу проблем даљег Бењаминиоовог школовања. Пријатељи, познаници, сви који су чули његов глас, навалили су на оца да га пошаље у Рим. Отац није рекао „не“, али је одлагао доношење одлуке колико је више могао. Тако се десило да се Ђиљоме обрео у Риму као осамнаестогодишњака, што је била апсолутна сметња за упис у Академију.

Нашавши се једном у Риму, Ђиљоме се не хтеде више враћати у Реканати. И опет настале потуцање с једног посла на други. Прво је радио у апотеци, а потом у фотографској лабораторији неког министарства. Зарађивао је мало, чак мање него што му је било потребно за живот, па ипак није заборавио зашто је дошао у Рим. Узимао је часове код маистра Пјетра ди Стефана, а потом код неке приватне наставнице, с тим да јој плати „кад буде постао славан“. Али, тек ступање у академију Санта Цецилија у Риму претстављало је почетак систематског школовања. Тамо је, под руком искусних мајстора какви су били Розати и Котоња, успешно завршио студије. И никог није зачуђило кад је на конкурс у Парми, „тврђави опере“, на коме је учествовало преко сто младих певача, Ђиљоме заузео прво место.

Разбијена шоља

Три месеца касније, добио је прву праву улогу. Трбуло је да пева у „Боконди“, на сцени позоришта у Ровињу.

Што се више ближио тај толико очекивани тренутак, Ђиљоме је био све нервознији. Стајао је иза кулиса и чекао. С њим је био и један пријатељ, кога је замолио да дође „да му чува страх“. Но, овај је више дрхтао од самог Ђиљоме. Да би смирио обојицу, пријатељ оде да донесе кафу. Али, дошло је време да Ђиљоме изиђе на сцену. Толико је оклевао да су га морали изгурати на њу.

Кад је пријатељ стигао с кафом, за кулисама више није било Ђиљоме, али је са позорнице одјекивао његов глас снажан, чист и тачан. Шоља је испала из пријатељеве руке и разбила се у парампарчад, али то нико није приметио. Сви су стајали отворених уста, бледи од узбуђења...

Присуствовали су појави јел не нове звезде.

После тога, пут ка слави више није био тежак.

Наследник славног Каруза

Први светски рат није прекинуо његову каријеру. Певао је на концертима и на многим добротворним приредбама. Године 1917 пева у Мадриду и Барселони, а затим у Риму, на премијери Маскањијеве „Шеве“. Идуће године, у миланској Скали, Ђиљоме је од Тосканинија добио „пасош“ за иностранство. Већ 1919 пева у Буенос Аиресу и Њујорку, где је у то време, у Метрополитен-опери, славни Карузо све засењивао својим гласом.

После Карузове смрти, заузео је његово место, да остане у Метрополитен-опери читав низ година. Још и данас се памти да је тамо само у то-

ку једне сезоне певао у тринаест разних опера, на укупно 44 претставе.

Године 1932 напустио Њујорк и отада пева на позорницама широм света. Његов репертоар био је необично обиман: око 60 опера и велики број романси и канцона. Певао је и на филму. Своју „дабудову песму“ отпевао је у Манчестру, 1955 године.

По повратку у Италију, Ђиљоме се настанио у свом родном Реканатију. То је дочекао и смрт, последњег дана месеца новембра ове године.

★

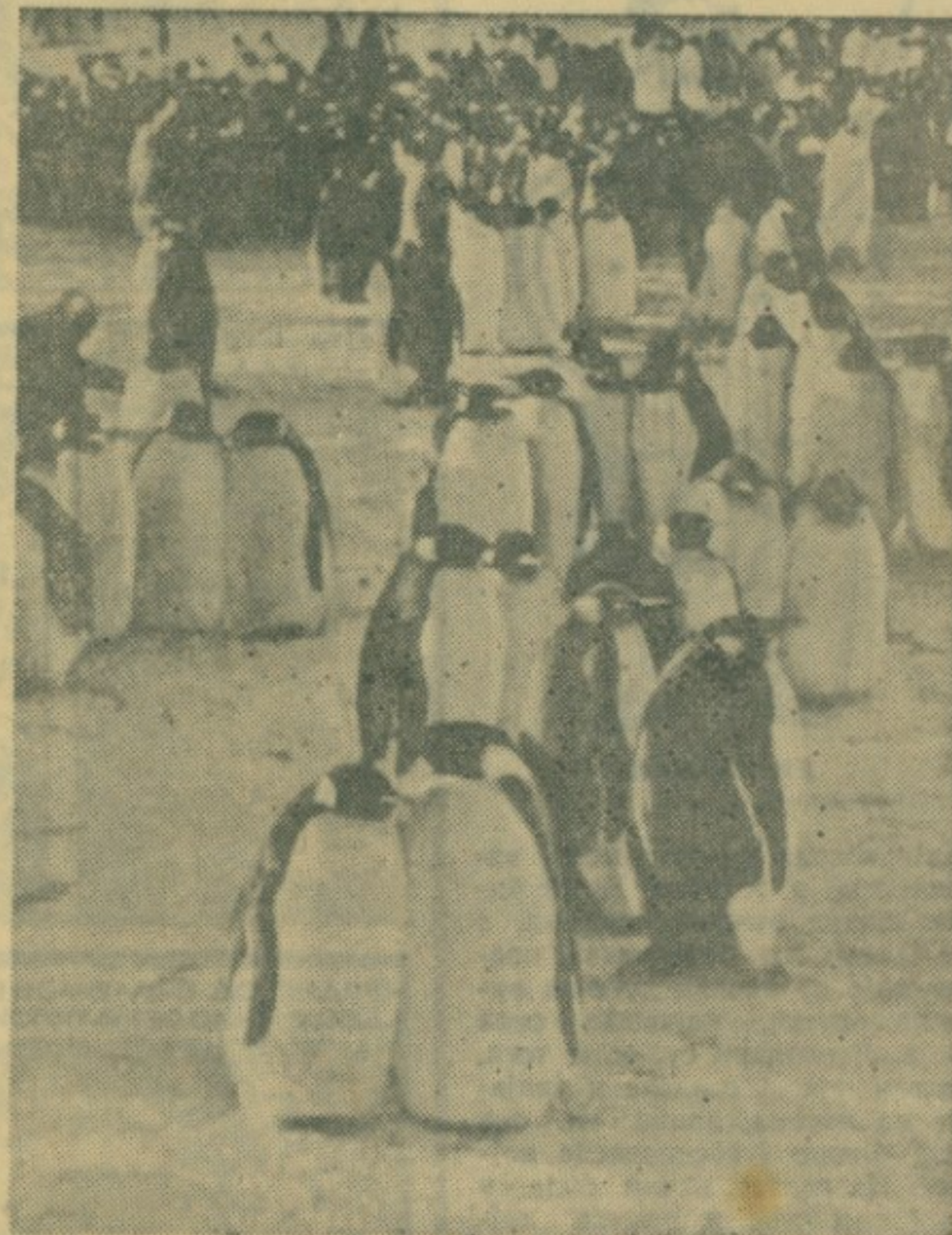
Бењаминио Ђиљоме био је неключиво човек лепог гласа. Тај глас, обојен присењом туге, имао је увек у себи „скривену сузу“. Никакве га друге способности нису красиле сем ове, али ову је имао у толикој мери да су, упоређујући с њом, сви његови недостаци изгледали ништавни. Такав ће и остати у сећању милиона људи који су макар једном, у позоришту, на радију или са плоча, чули његов глас и уживали у њему.

## И ОВО СЕ ДОГАЂА



Свакога јутра у зоолошком врту у Шелбију, у САД, ова веба храни своју „пријатељицу“ црвенперку, која долази увек на исто место да прими доручак.

## ПИНГВИНКЕ НА ЈАЈИМА



Поред моржева, пингвини су једини становници Јужног Пола. Као што је познато, кад женка пингвина снесе јаје она га положи на своје ноге и покрије телом, да би се на температури од 37 степени изглегло младунче. На слици се виде будуће мајке како леже на јајима, на температури од минус 50 степени.



**Р**еч униформа латинског је порекла и значи одећу која је једнообразна по материјалу, кроју и боји.

Пут униформа — од њеног настанка до данашњег дана — зависи је од многих чинилаца: од развоја ратне вештине и технике, националних особности народа, земљишта и климе, схватања дисциплине, доба у коме се носила, богатства и угледа државе, итд.

Војници Египта, Вавилоније и Асирије били су врло шаролико одевени. Њихова униформа састојала се, уствари, само од вулене (или платнене) кошуље дуге до колена и



ВАВИЛОНСКИ ВОЈНИК

е кратким рукавима. Боја тих кошуља била је разнолика, јер су их војници сами морали набављати. То је утицало и на њихов крој, тако да о некој једнообразној униформи у војскама тих земаља није било ни говора.

У то исто време Спартанци су имали потпуно уједињену одећу за све војнике, па се за њих и може рећи да су били претече униформе у данашњем смислу речи.

Униформа римских легионара није се у почетку много



РИМЉАНИН

разликовала од египатске, вавилонске и асирске. То је била кратка вулена кошуља, с рукавима или без рукава, преко које су носили дугачак вулени огртач, најчешће сиве боје. Легионари су, осим тога, имали кожне сандале и увијаче на ногама, налик на оне код бивше југословенске војске. На сличан начин биле су униформисане и римске војсковође, с том разликом што су њихови огртачи били црвени. Касније, после додира

**НАЈСКУПЉИ БИК**

Бик звани „Дријан Ерик од Санбима“, одгајен на једној фарми у Оклахоми, продат је још као теле за 12 милиона динара на сајму у Чикагу. Неколико година доцније, 1950, доктор Арман Хемер, са фарме у Њу Џерсију, платио је за њега 80 милиона динара.

**СТРАХ ОД ЗЕЧЕВА**

Мада је размножавање зечева привремено укочено епидемијом миксоматозе, стручњаци се већ прибојавају да би њихова доцнија имуност према овој болести могла да доведе до поразних последица. Бојаван је оправдана кад се зна да би само један пар ових животиња, од данас до краја 1960 године, могао да да потомство од десет милиона зечева.



СРЕДЉЕКОВНИ ВИТЕЗ

# Униформа некад и сад

шће од оваца или кова), што им је отежавало свако дуже пешачење.

Средњи век донео је извесне новине и у униформи, мада се она у основи није много изменила. Наиме, ланена и вулена кошуља остале су и даље њено главно обележје, али је појава ватреног оружја при морала витезове да преко тога навлаче оклопе. Ти оклопи задржали су се и после нестанка витезова, и то све док се није указала потреба за већом покретљивошћу јединица. Иначе, трупе су обележаване разним знацима, најчешће грбовима феудалаца којима су припадале, да то касније буде замењено заставама.

У XV и XVI веку појављују се и први окловници у униформи, који су били једнообразни по кроју, док су њихове различите боје означавале припадност појединим пуковима, односно поједином роду војске.

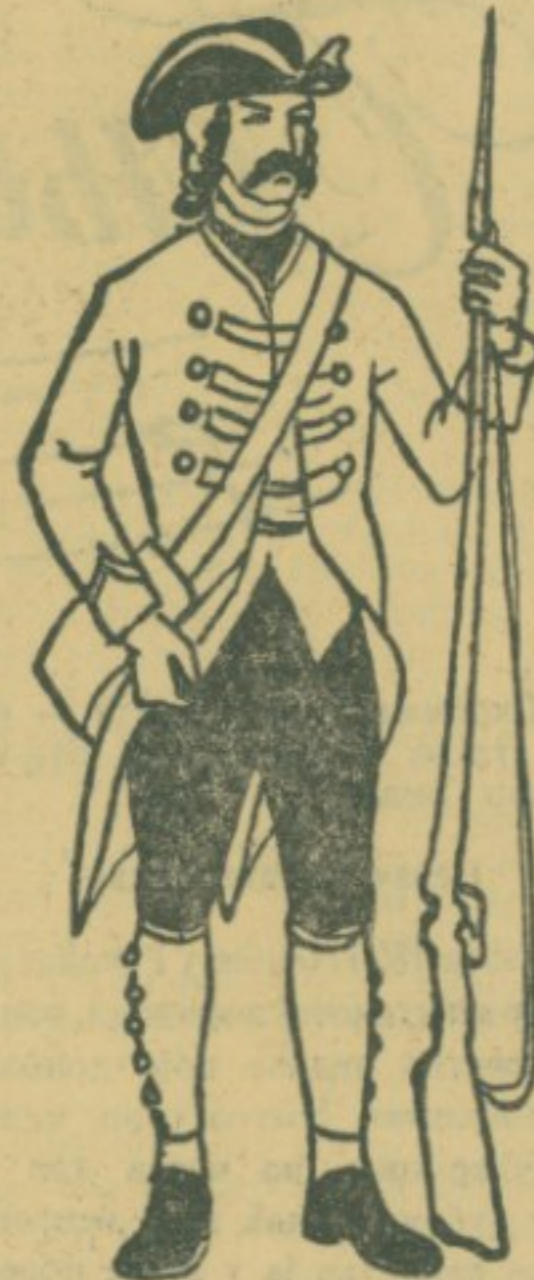
О правој униформи може се говорити тек од Тридесетогодишњег рата (1618—1648). Сви тадашњи војници носили су сукнене чакшире и дугачке капуте. Пешаци су обично имали дугачке чакшире и цокуле, а коњаници чакшире и чизме. Коњаници са хрватске Војне границе носили су та-

ди и шарене мараме, које су касније, као украс, презеле и неке друге војске, чији су их припадници назвали „кромата“. Отуда, по свему судећи, и потиче данашњи назив кравата.

У XVII веку појављују се прве морнаричке униформе. Оне су се састојале од високих, доста накинђурених шешира, уских панталона и кратких капута са удигнутом крагном.

У другој половини XVIII века наступиле су још веће промене у униформи. Тада војници најчешће носе капуте с два пеша, а уместо чакшира — дуге (беле или плаве) сукнене доколенице, које су се закопчавале с много дугмади. У то време, у неким војскама, појављују се и уске панталоне, често украшене разнобојним шпиритима (који су се задржали све до Другог светског рата). Шињел и долалица већ тада постају обавезни саставни делови униформе многих армија. Устаљује се и боја униформе. Основна боја — сива — узета је од Француза, али су неке армије и даље задржале своју боју: Швајцарци црвену, Немци црну, Италијани плаву, итд. Већина армија је увела и једнообразан крој и ознаке.

У то време дефинишу се и неке друге, корените промене у



УНИФОРМА ИЗ XVII ВЕКА

униформи. Енглези су, 1855 године, скинули еполете, а то су Руси и Пруси већ били учинили двадесет година претходних. Нешто касније, за време Бурског рата (1899), Енглези су одбацили све наметљиве декорације са униформи, задржавајући загаситожуту боју као основну боју униформе. И друге земље учиниле су слично, тако да су настале следеће боје униформи: армија САД — прљава „драп“, Французи — затвореноплава,

Немци — сива, Италијани — зелена, Јапанци — загаситожута, итд.

Иако се на почетку XX века при изради униформи још није водило много рачуна о хигијени, већ тада се појављују неки делови униформе који наговештавају промену у том правцу. Наиме, уводе се прва летња, бела одела, а затим и летње, лаке цокуле. Што се тиче боје униформи, све више се поклања пракси практичности, тј. тежи се да та боја учини војника што неприметнијим непријатељском погледу са земље и из ваздуха. Тако су већ у Први светски рат многе армије ушле са изразито заштитним бојама својих униформи, најчешће сивом или жућкастом. Тада се



УЧЕСНИК ТРИДЕСЕТГОДИШЊЕГ РАТА

појављују и прве кемашице на ногама, као и специјалне униформе за планинска, сачуларска, бидиклестичка и друга јединица; у тропским крајевима војници носе кратке панталоне и кошуље, у планинама бунде, а у ваздухопловству карочиту опрему.



СОВРЕМЕНА УНИФОРМА

У Други светски рат ушло се углавном са истим униформама као и у претходни. Једино су до грла закопчаване блузе понегде биле замењене отвореним, комотнијим, с преврћеним крагнама. Такав је случај, мање-више, и данас, с тим што су живе боје (плава, црвена итд.) задржане само код свечаних и празничних униформи.

**ЧУДНО СХВАТАЊЕ ЕЛЕГАНЦИЈЕ**

„Ходаш као кржава...“ — то је највећи комплимент који се може рећи једној жени из првобитног племена Баши у Белгијском Конгу. У том племену је мерило женске лепоте „ходати као кржава“. Да би постигле такав ход, жене отађају на ноге тешке гвоздене ланце.

**НИ МАЊЕ, НИ ВИШЕ...**

Количина воде у свету је стална. Данас постоји исто онолико молекула воде колико их је било кад су Клеопатра и Антоније пловили барком нив Нил. Међутим, расподела воде у океанима, атмосфери и у земљи мења се из минута у минут.

# ПЕРИ

ПРЕМА ПРИЧИ ФЕЛИКСА САЛТЕНА АУТОРА „Бамбија“

ТАКО СУ ПОЧЕЛЕ „АВАНТУРЕ“ МАЛЕ ВЕВЕРИЦЕ ПЕРИ... ДОЛЕ НА ЗЕМЉИ

ПЕРИ СЕ ОПРАВДАНО ПЛАШИ... ПОГЛЕДАЈТЕ КАКВИХ ЧУДОВИШТА ТУ ИМА!

ШТА ЛИ ЈЕ ТО САД?

ДУБОКО У НЕПОЗНАТОМ СВЕТУ ШУМЕ, ПЕРИ НАИЛАЗИ НА НЕКО ВЕЛИЧАНСТВЕНО БИКЕ...

...ДО ЈЕ БИО ЊЕН ПРВИ СУСРЕТ СА САМИМ КРАЉЕМ ШУМЕ БАМБИЈЕМ!

ВЕДНО ОД БАМБИЈЕВЕ ДЕЦЕ ПИЛО ЈЕ НА ПОТОКУ...

...И ПЕРИ СЕ ПРИБЛИЖИЛА ДА ГА БОЉЕ ВИДИ.

АЛИ, ИЗ ДАЛИНЕ СЕ ЧУЈЕ СВЕ ЈАЧА ГРАЈА... ОПОМЕНА... НЕГДЕ У ШУМИ ПОЈАВИО СЕ УБИЦА

ПЕРИ СЕ СИЛНО УПЛАШИЛА... И ТАКО ОДАЛЕ НЕПРИЈАТЕЉУ СВОЈЕ ПРИСУСТВО...

КУНА! БЕЖИ, ПЕРИ, БЕЖИ!

НАСТАВИЋЕ СЕ



# Умете ли да слушате?

У доба телефона, радија и телевизије, већина људи проводи време слушајући како други говоре. Двомесечно испитивање извршено на једном америчком универзитету над 68 лица разних занимања, показује да човек, кад не спава, 75% свога времена проведе у разговору. Од тога 30% сам говори, а остало време слуша друге.

Па ипак, мало је оних који умеју да слушају. На универзитету у Минесоти, у САД, више година су испитиване способности слушања код неколико хиљада студената, после чега су добијени веома занимљиви резултати.

Ево у чему су се састојала ова испитивања.

Студенту се одржи краће предавање и потом се затражи да понови све што је запамтио. После низа експеримената, закључено је да су људи у већини случајева само „упоља

слушачи“, који, чак и ако су пажљиво пратили што им се говори, памте само 50 одсто.

Не познавајући добро ову чињеницу и њене узроке, многи системи школског образовања бацају тежину на предавања која њак треба да запамти у току часа. Наставници не улазе дубље у то шта је пажња и како је треба неговати. Ако неки њак не пази, наставник га строго укори и тиме мисли да је учинио све што треба.

Међутим, човекова пажња за слушање претставља менталну способност која је урочена, а ако није — она се може постићи вежбањем. Као доказ служе искуства на самом универзитету у Минесоти, где су особе над којима су вршени експерименти у току проба на предавању у пажњи за читавих 25 одсто од првобитне способности.

## Како не треба...

За време слушања није дозвољено да човек пушта да му звучни таласи допиру у ушну шкољку, као што је при читању недовољно да поглед клизи преко исписаних слова. За слушање је потребно активно учествовање, потребно је да се мисли о ономе што се чује, мада то, као што знамо, наилази на разне сметње.

Једна од главних препрека састоји се у томе што је мисао знатно бржа од изговарања речи. Већина од нас говори брзином од 125 речи у минути, док се мисао креће четири пута брже. Другим речима, док за 60 секунди чујемо 125 речи, истовремено „имамо времена“ за отприлике још 400 речи.

Из онога што је досад речено произилази да је један од разлога лошег слушања чињеница што у току нечијег говора губимо стрпљење. Наша мисао за тренутак скрене да нешто друго утврди, а затим се брзо враћа предавачу или саговорнику. Ти кратки „излети“ се понављају све док нам мисао не одлута сувише далеко. Тамо се задржи мало дуже и, кад се поново врати, констатујемо да нам је саговорник добро подмакао. Ако се тако настави, човек све теже прати оно што чује, а све лакше мисли о другоме. На крају, потпуно се изгубимо. Предавач говори док ми лутамо далеко од његове теме.

## ...и како треба слушати

Добар слушалац, уместо да губи нит, брзину своје мисли искоришћује за јачу концентрацију. У „међувремену“, он ће да размисли да ли је тачно што предавач закључује, јесу ли веродостојне чињенице на којима заснива тврђење итд. Као што пажљив читалац чита

не само речи већ и оно „између редова“, тако слушалац треба да „чује“ и оно што говорник не каже. Онај ко говори, не изражава се само речима. Промене у боји гласа такође имају своје значење. Исто је са изразом лица, покретима руке и тела.

При сваком слушању, слушалац треба да се потруди да из реченог извуче за себе неку корист. Лоши слушаоци обично чују прве реченице, њима се „задовоље“ и наставе слушање „једним увом“. Тиме они постају само пасивни учесници. Дobar слушалац, напротив, мора да је активан. „Како бих могао да се користим овим у свом послу?“ — мисли он. „Да ли је то практично? Може ли се употребити на други начин?“ и хиљаду других сличних питања могу слушаоца да приближе предавачу или говорнику.

У току излагања мисли, говорник исказује и нешто са чим се неће сложити свако ко га слуша. Чим се то догоди, рђав слушалац почеће да размисли и гомилаће разлоге за свој противнапад који врши у себи. Дobar слушалац неће поћи тим путем. Уместо да одмах ступи у борбу „на парче“, он ће себе приморати да без противљења саслуша цео говор и тек тада ће заузети став. На овај начин постепе се темељније разумевање, а критика, ако до ње дође, много је озбиљнија и дубља.

Људи који умеју да слушају знају како се усретређује пажња на главне, основне мисли. Они не дозвољавају да их заведе или расеје споредна мисао или мање значајан пример, јер детаљи се износе само зато да се подупре оно што је главно. Стога сву пажњу треба концентрисати на главну ми-

сao. Ако вам то пође за руком, видећете како ће вам на крају сви мање важни детаљи као неким чудом искрснути у сећању, иако на њих нисте обратили нарочиту пажњу.

Код рђавих слушалаца постоји вечита тежња да склизну у непажњу. Добри слушаоци инстинктивно се боре против расејаности. Они ће без устезања отићи да затворе врата, да уташе радно, приближиће се особи која говори, гледаће је право у очи и ниједном је неће прекинути, изузев ако је то неопходно, да би се осветлило неспоразум или отклонило заблуда.

Свако зна да ли је добар или лош слушалац. Ако спада у другу врсту, може са мало добре воље и труда да се поправи. Уложени напор доноси брзо ко-ри-ст, истина не велику, али довољно видљиву да би се човек охрабрио да истраје до краја.

## СЛИКАР ПРИРОДЕ (2)



На једном од својих путовања Одибон је упознао Данијела Бунија, чувеног америчког истраживача, који је прокрчио многе стазе према рекама Охајо и Мисисипи. Буни је водио Одибона у забачене делове шума, где је млади природњак видео птице за које није ни сањао да постоје.

Одибон се издржавао радећи портрете. Наплаћивао је пет долара „по глави“, па је тако био у стању да повремено пошаље нешто новца својој породици. Године 1820 постаје службеник Музеја у Синсинатију, у држави Охајо. Његова дужност била је да препарира животиње. Овде му се први пут указала прилика да објави извештај број својих цртежа.

Године 1824, вративши се с дуге путовања чији је циљ био проучавање птица дуж реке Мисисипи, Одибон се решава да тражи издавача за своје радове. С том намером полази у Филаделфију, али је наишао на хладан пријем. Речено му је да за ту врсту радова постоји веће интересовање у Европи.



Чврсто решен да оствари свој план, Одибон је почео да прикупља новац за пут у Европу. У току следеће две године давао је часове из музике, цртања, па чак и мачевања, и тако је, 1826, најзад могао да крене преко Океана, заједно са својим цртежима. У Ливерпулу је био лепо примљен и у току неколико наредних месеци штампано му је неколико књига.

Збирка његових дела насталих између 1827 и 1838 године добила је име „Птице Америке“. Она је садржавала 435 руком рађених клишеа у боји, као и 1.065 репродукција у природној величини 489 разних врста птица. Најугледнији људи у Европи претплатили су се на његова дела, што је учинило да он „уђе у моду“. Сад је успех био сигуран.

Признање Одибону значило је и признање његовој жени за толике године жртава и самоодрицања. Његово дело, у које је она од почетка непоколебљиво веровала, изазвало је праву сензацију међу љубитељима уметности и науке на оба континента. Ово је био јединствен и веома успешан пример уметности примењене у науци. Његове књиге доњи веле су велик број издања.



Џон Џејмс Одибон умро је 1851 године, непосредно пошто је почео с новом серијом цртежа из животињског царства. После његове смрти, широм Америке оснива се удружења која су носила његово име, са задатком да обнављају и чувају фауну своје земље. Мало је људи добило такво признање.

„Национално удружење Одибон“ има у свом склопу више од 200 других удружења и клубова у свим крајевима САД. Оно броји преко 9.000.000 младих чланова, највећим делом школске дечаке. Искусни инструктори руководе камповима који постоје у многим државама САД, као и специјалним курсевима за омладину о начину чувања и одржавања фауне.

Патроле пријатеља природе обилазе простране резервате на територији САД и Канаде, у којима се гаје и чувају ретке врсте птица. Мисао Џона Џејмса Одибона живи и opleмњује срца оних који желе да се посвете чувању дела природе, а не њиховом уништавању. — (Крај)

## ПРЕ 200 ГОДИНА

# РЕОМИР

Тачно пре два столећа, 1757. у својој 74-ој години умро је Рене-Антоан Фершо д'Реомир. Овај велики природњак и физичар, коме човечанство дугује за проналазак термометра који носи његово име, као и за специјално стакло које се зове „Реомиров порцелан“, био је многостран научни дук. Реомир је рођен у Ла Роше, у Француској, 1683, као син високог службеника. Заинтересован за науку још као дете, рано је постигао велике успехе, тако да је у 28 година постао члан француске Академије наука.



Већ у двадесетој години, 1703, он штампа расправу из области геометрије. Касније, веома озбиљно студира могућност регенерације закржљалих удова појединих љускара и испитује на који се начин ствара електрицитет у корњачи.

Међу многобројним и разноврсним расправама штампао је — да поменемо само четири — расправу о златоносним рекама, о рудним жилама тиркиза, о белом гвозђу и о различитим поступцима за добијање челика.

Да би га ослободила материјалних брига, држава му додељује, 1721, пензију од 12.000 ливара годишње. Од тога трепутка цео се баца на научни рад. Проучава бескичмењаке, а нарочито инсекте, и резулта-

## Магнетофон

— изум XIX века

Магнетофон, који је почео да се употребљава тек за време последњег рата, уствари, је изум XIX столећа. Заслуга за овај проналазак припада француском професору Полу Жанеу (1823—1899), који га је 1887 године приказао пред својим колегама у Академији наука. Међутим, учени скуп није показао никакво интересовање за овај проналазак. Годину дана доцније, он је поново изнишао пред скуп научника и изложио основне принципне магнетске траке, али је дочекао са истом равнодушношћу. Тада је Жане, који је уствари био филозоф и метафизичар, одустао од даљих радова на усавршавању овог изума.

Неколико година касније, је дан дански истраживач открио је Жанеову замисао и остварио је у пракси. „Регистра-

погледе који и данас вреде. Ево једног примера. У жељи да сагледа из чега се састоји желудацни сок код птица, веома је за танак свилени конач са свим малим сунђер, који је дао птици да прогута. После тога је сунђер извадио и вршио испитивања.

Реомир је био један од мањих броја великих људи који су за живота могли да уживају заслужену славу.

тор Пулсен“, који је приказан на великој Међународној изложби у Паризу 1900 године, по жљево је огроман успех, али је убрзо поново пао у заборава.

Прошло је отада тридесет година док немачка полиција Гестапо није прва приступила широкој примени магнетофона у циљу хватања и бележења телефонских разговора њених жртава. Немачка је почела да производи магнетофоне у великом броју, а нешто доцније и Америка. Тамо су они доби-ли име микрофон и употребљавани су за објављивање метеоролошких предвиђања његовским абонентима.

Све зарађене стране у Другом светском рату брзо су схватиле колике услуге може да им учини магнетска трака, која је као какав невидљиви и нечујни шпијун могла да се увуче у сваки дом, надлежство, генералштаб и врховну команду. Тек тада је магнетофон добио своје данашње име.

## СИНТЕТИЧКИ ОТРОВ КУРАРЕ

Многи су покушавали да вештачким путем добију познати биљни отров кураре, у који урођеници Јужне Америке замачу своје отреле. Овај необично јак отров сада се употребљава у медицини, при операцијама, па је његова синтетичка производња била необично важна. Тим пре што је овај отров, лек, хемиски познат као д-пубокурарин, било тешко добити све до 1946 године, пошто је ваљан искључиво из свежег корења неких јужноамеричких биљака.

Швајцарски фармаколог др Данијел Бове, који сада ради на Италијанском здравственом институту у Риму, успео је са својим помоћницима да добије овај лек у синтетичкој форми, која је хемиски слична природној супстанци и има исти ефекат на нервни систем. Тај успех знатно је допринео да др Бове добије ове године Нобелову награду за медицину.

## Суровост бокса

Недавно објављени подаци главу јесте у томе што доа- шведског професора Јохансо- на о несрећним случајевима на боксерским утакмицама и Америци под називом „панч дринк“. Они постају настали, раздражљиви и осорни, пам- ћење им слаби и појављују се тешкоће у говору. Код неко- личне оваквих људи који и- мају знатно умањене духов-



Бокс није најсмртоноснији спорт. Од 6.057 несрећних слу- чајева у свим гранама спорта које је Јохансон испитао, са- мо 103 су се догодила у бок- су, а у смучању — 1.850. Нај- чешије се гине у алпинизму, мо- тоциклизму и рагбију. Па и- пак, бокс је далеко најштетни- ји спорт. Испитивањем душев- ног здравља боксера који су више пута нокаутирани, дошло се до поразног резултата. Код преко половине ових несрећ- ника утврђене су разне повре- де мозданог система које су узрок нервних криза и душев- не ненормалности. Недавно су подвргнута енцефалографском прегледу 24 америчка боксе- ра који су чешће губили бор- бе нокаутом, па су код десе- торнице установљена озбиљни- ја оштећења мозданог си- стема.

Трагедија боксера који че- ма света погнуто до данас сто примају тешке ударце уоко 200 боксера.

### АЛКОХОЛ КОРИСТАН ЗА СТОКУ

Дански научници утврдили су да алкохол, који је тако штетан за људе, даје изванредне резултате ако се употреби у истражи говеда и свиња. Животиње које узимају алкохол постају крупније и брже расту! Пошто је проверило откриће ових научника, данско Министарство пољопривреде позвало је све одгајиваче да сточној храни додају одређене количине алкохола.



## ПРВИ И ПОСЛЕДЊИ ПУТ У КРАТЕРУ ВУЛКАНА

окамењен кинг. Нешто ниже, на обали покривеној црним пепелом, угледао сам Карло- са и Иларха. На једну дугач- ку мотку били су завезали зе- лену кошуљу, чиме су хтели да обележе освајање нове те- риторије. Наједном, као упла- шени нечим, потрчали су пре- ма чамцу. Погнуте главе на- ставио сам да се пењем. У торби на леђима осећао сам терет три фотографска апа- рата.

Али, нисам одмакао ни не- колико корака кад се зачуло оштро звиждање, које је би- ло праћено силним љуљањем целе планине. Чинило ми се да ће се вулкан распући и да ћу видети како се његове стра- не отварају. Затим су пале прве базалтне бомбе.

Било је сувише касно да по- кушам да умакнем. Слушао сам ударање камења, које се при паду пушило, на неких педесет метара од мене. По- степено, као добро одмерени артиљеријски хици, пројекти- ли су ми се приближавали. Инстинктивно сам подигао тор- бу и ставио је на главу. На- ставио сам да трчим. Напред, не натраг. Надао сам се да ерупција неће дуго трајати.

Одједном је настао тајан. Испод мене је пало још неко- лико већих каменова, али је вулкан већ био ућутао.

Веома далеко, тамо доле, две силуете гурале су чамца- ка мору. Ближе мени, на пла- жи од црвенопепеласте пра- шине, неко ми је махао руком. Био је то Маноел.

Шта су то радили? Да ли ће ме оставити самог на о- стрву?

Тло је престало да расте. Место црног камења које је до малочас падало из висине, изнад мене се уједначило си- во небо. Врео сумпорни гас несносно је пекао грло. Осе- ћао сам ужасан задах на по-

кварена јаја. Врућина је би- вала све жешћа. Од болова нисам више ништа видео око себе. Чинило ми се да никад жив нећу стићи доле.

И тада... видех да се на- лазим на ивици кратера!

Француски репортер је са саме ивице вулканског крате- ра начинио више десетина сни- мака, који ће остати једино сведочанство о рађању једног колпа. Већ после петнаест да- на, Илха Нуова је нестала у дубинама океана из кога је била изронила.

### ОРИГИНАЛНА ИЗЛОЖБА

Градски музеј у Туну, у Швајцарској, из дана у дан имао је све мање посетилаца. Да би оживело интересова- ње становника за ову култур- ну установу, њено руковод- ство дошло је на јединствену замисао. Скупочени предмети, стари стотинама година, изне- сени су на светлост дана и поређани у 70 трговинских излога у центру града. Њихо- ва вредност цени се на четврт милиона швајцарских франака. Успех није изостао. Много- бројни грађани задржавају се пред изложима, заинтересова- ни необичним предметима. Ви- жају се и поворке ђака разних школа како с наставницима обилазе ову необичну изло- жбу. Па и сви други који по- љу од излога до излога имају прилике да упознају историју Туну, од каменог доба до у на- ше столеће.

**П**ре нешто више од месец дана, не- далеко од азор- ског острва Фа- јал изронило је из океана мало вулканско острво. Свако пола сата, страховита грмљавина из земљине утробе, праћена избацивањем усјаних комада базалтне лаве, дима и пепела, повећавала је површину новог члана азорске породице. По- сле неколико дана, острво је било дуже од једног киломе- тра, а димало се више од стотину метара у висину.

На Фајалу је настала пани- ка. У рибарским насељима на обали није остало ни живе ду- ше; све је побегло у унутра- шњост острва. Гувернер Фа- јала прогласио је стање при- правности. Евакуисано је све становништво до удаљености од пет километара од места ерупције, а нико није имао смелости да се позорници ове јединствене природне ката- клизме приближи више од три километра.

Па ипак, један човек је сту- пно ногом на врло тле тек рођеног острва. Био је то француски новинар и алпини- ста Жерар Гери, који је за со- бом већ имао драгоцено ис- куство успона на хималајски врх Чаукамба, висок 7.200 ме- тара, и на највећи европски вулкан Етну за време ерупци- је 1950 године. Жељан узбу- дљивих доживљаја, Гери се пре неколико година придру- жио океанографској експеди- цији капетана Кустоа и снми- о за филм чудесне лепоте морских дубина.

Чим је чуо за рађање Илха Нуова (тако су острво назва- ли Азорци), Гери је одјурно тамо. За прелаз са острва Фа- јал, преко мореуза широког неколико стотина метара, до нове португалске територије коју је створила стихија при- роде, нашао је три сапутника: рибара Карлоса, младог и сна- жног Маноела и мештанина Иларха. Кренули су одмах по- сле снажне ерупције која је овначавала врхунац једне фа- зе активности вулкана. Знали су да сада имају пред собом око пола часа релативног за- тишја.

Ево како је Гери описао пр- ве кораке на острву и успон до самог кратера вулкана, ко- ји нико осим њега није видео.

— Пео сам се већ пет мину- та. Моји кораци остављали су дубоке трагове у мекој, тек упола охлађеној лави. Сваки пут кад бих дигао поглед пре- ма ивици кратера, чинило ми се да је она све дања и све неприступачнија. У том хао-

**Шимски човек**  
ПО РОМАНУ  
*Зена Ореја*



НАСТАВИТЕ СЕ

# Зашто КАЖЕМО.

## ХИРУРГ

У Средњем веку у Европи медицина је, као уосталом и друге науке, била под надзором цркве. Изучавање анатомије на телу прекинуто сматрало се злочином, а проливање крви црква је мислито забрањивала. Због тога је она која би прогласила јеретицима, да не би „проливала крв“, живе спаљивала. Јасно је онда да је у таквим условима хирургија, као грана медицине,



морала да замре. Медицина се сматрала науком; хирургија понижавалим занатом. Такво схватање хирургије одразило се и на њеном имену, које је постало од грчке речи χειρ — рука и ергон-дело; хирургија је дакле, значила занимање занатом, ручни рад. Ако је некога требало ампутирати ногу или пустићи крв, људи су се обраћали еснафу бербера, јер лекари нису вршили те операције.

Тек у XIII веку, у Паризу је образовано прво удружење хирурга-лекара, које је без престанка „ратовало“ с медицинским факултетом и еснафом бербера.

## САРКАЗАМ

Израз „сарказам“, који значи зорак, острок потсмех, има необично порекло: потиче од речи „месо“!

Тај израз веома је стар; преко хиљадугодишности продро је у многе језике, и то из



старогрчком. Наиме, грчки се „месо“ каже сарке, док „сарказо“ значи кидати, чупати месо. Саркастичан смех био је, буквално, зорак смех, при коме човек гризе усне, кида месо. Отуда су и постали изрази — сарказам и саркастичан осмех.

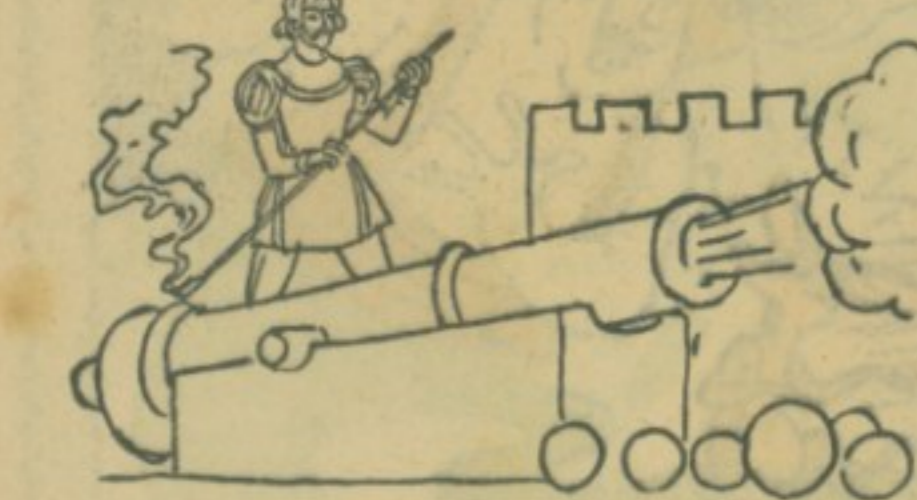
## ДЕФИЦИТ

Реч „дефицит“ заједничка је многим језицима. Своје данашње значење — вишак расхода над приходима, нестајица или мањак у било чему — добила је у време Француске револуције.

Француска је ушла у револуцију готово уништена. О потпуном финансијском банкротству владајућа класа знала је итекако добро, али говорећи о стању у земљи она је, да би избегла реч „катастрофа“, као и сваки други израз који би оцртавао право стање, прибегла непознатој и увијеној латинској речи „дефицит“, која у буквалном преводу значи: не достиже, недостаје. Писци брошура и новина учинили су ту, у француском језику нову, реч широко познатом, а из њега она је прешла и у друге језике.

## КАЛИБАР

Калибром називамо дужицу пречника пушчане цеви или цеви топа и остало артиљеријског оружја. Тај војни термин постао је од латинских речи „ква либра“, што у преводу значи „како тежине“. Наиме, некада су се топови разликовали према тежи-



ни људски одређених за њих. Говорило се, на пример, топ од десет либри, што није значило да је сам топ тежак толико, већ његово јуле. Данас, међутим, између пречника цеви и тежине знане не постоји никакве тежиње узајални однос, али се стари термин „калибар“ сачувао као ознака за разликовање величине појединих оружја.

# ДА ЛИ ЗНАТЕ

## ВЕЛИКЕ НАСЛАГЕ ЛИГНИТА У ИНДИЈИ

Недавно су у Индији пронађене наслаге лигнита, за које се сматра да спадају међу најбогатије на свету. Према процени стручњака, на простору од 100 квадратних миља налази се око две милијарде тона лигнита, и то не много дубоко под земљом, тако да ће експлоатација бити релативно лака. Овај извјест биће од велике користи. Пре свега, предвиђа се изградња једне калоричне централе од 200.000 киловата, чија би се електрична енергија употребила за наводњавање сушних покрајина. Од једног дела лигнита добијао би се брикет, који би становништво употребљавало за гориво.

## НЕМИРНО МОРЕ КОД АЛАСКЕ

Према најновијим мерењима у заливу Аласке, на овом делу морског дна постоји једна велика пукотина, која утиче на кретање мора, па према томе и на пловидбу у томе крају. Још раније су са бродова који су обвуд пловили примећени велики таласи који су се великом брзином кретали према Пацифику и отежавали пловидбу око Алеутских Острва. Мерењима, која тада нису била тако прецизна, није могао бити установљен узрок немирног мора, али на основу најновијих испитивања морског дна звучним радаром утврђено је да у том делу, око сто километара од Алеутских Острва лежи велика увала. Из ове увале, која је дуга преко 50 километара, избија снажна морска струја и иде према југу.

## НЕМОЈТЕ СЕДЕТИ ДУГО!

Два америчка лекара утврдила су да је телевизија узрок једног обољења које може бити и опасно. Наиме, услед дугог седења ноге утрну, јер циркулација крви у њима није правилна. Слично се догађа и кад се дуго седи у аутомобилу, при дужем путовању, а нарочито код високих особа, које не знају како да наместе ноге. За

време Другог светског рата, кад су становници Лондона били принуђени да сатима седе шћућурени у подземним склоништима, забележен је 21 смртни случај услед ненормалног рада крвотока. Зато се препоручује да се у оваквим случајевима чешће устане и мало прошет.

## „ТРАМВАЈ ЗВАНИ ЖЕЉА“

У таквоманој француској четврти Њу Орлеанса и данас постоји традиционални трамвај зван „жеља“, боље рећи аутобус, који је задржао стари назив. Кад су крајем 18 века Французи основали своју четврт у овом граду, она је тала добила назив „стари квадрат“, због свога облика. То име и до данас је остало. „Стари квадрат“ је некад имао око 10.000 становника и претставља је језгро Њу-Орлеанса, а то је и сада у овом граду који броји преко милион душа.

## УКРАСИ ЗА ЈЕЛКУ

Украси за новогодишњу јелку могу се начинити од пластичне масе, само се морају још и обојити, јер су обично у једној боји. Они ће изгледати још лепше ако им се додају разне украсне ситнице, као што су звездце и слично, које се могу лако причврстити. Од једног табака пластичне материје могу се начинити украси у разним облицима.

## ЦРНИ СУ НЕОТПОРНИЈИ ПРЕМА ЗРАЧЕЊУ

Једна група истраживача са Медицинског колеџа у Вирџинији дошла је до занимљивих открића у погледу атомског зрачења и опекотина које оно изазива. Том приликом је утврђено да су Црнци мање отпорни од белаца. Ово је први пут примећено у Јапану, после атомског бомбардовања Хиросиме и Нагасакија. Доцији су у Вирџинији вршени опити с добровољцима, па је установљено да кожа Црнаца упија око 20% више топлоте од коже белих људи. И дужина светлосних таласа игра извесну улогу код опекотина.

## Х-ЗРАЦИ НИСУ ТОЛИКО ОПАСНИ

Према мишљењу једног радиолога из Вашингтона, Х-зраци нису тако опасни као што се сматра. Иако догушта могућност да, и поред савремених заштитних средстава, дужи рад на Х-зрацима може да скрати живот једном научнику или лекару, он мисли да је то скраћење веома мало, готово занатно.

## ХРАНЉИВОСТ ВОЊНИХ СОКОВА

За време великих врућина човек је принуђен да узима више течности да би утолио жеђ. Истовремено, апетит обично слаби, па је корисно знати који војни сокови имају у себи више хранљивости, а који мање. Према извршеним анализама, разлике у хранљивости појединих сокова прилично су велике. Тако, сок од грожђа и ананаса садржи у једном литру 700—900 калорија, док лимун-нов сок нема више од 90. Један литар јабучковог сока садржи 540 калорија, сок од трешња, крушака и бресака 420—460, од поморанџе 400, од малина 260, а од јагода 220 калорија. Занимљиво је да у литру млека има 450—500 калорија, отприлике исто колико и у пиву.

## ГОДИШЊИ ПРСТЕНОВИ НА КОСТИМА

Један зоолог из Калифорније, дугим посматрањем животињских костију, дошао је до закључка да се и по костима живих бића може утврдити њихова старост, као и то дали су поједине године биле влажне или суве, исто онако као што се то утврђује за дрвеће према годишњим прстеновима на стаблу. Овај зоолог је као пример узео једну врсту змије која живи у Канзасу. На костима ове змије могло се јасно разликовати једнаест узаних зимских прстенова и дванаест летњих.

# Јестели век чилига...

... павиљон, реч која данас има више значења јер се употребљава да означава шатор, кућницу, хладњак, ... безбол, најоменији спорт Америке, води порекло из Енглеске, где се помиње већ 1330 године.



... Травник, град у Босни, знао се све до 18 века Лашва, по реци Лашви, левој притоци Дрине, на којој лежи.

Имак, споредну болничку привезну зграду или изложбени зграду, значила је некад само шатор, а постала је од латинске речи „лапилио“, која значи „лептир“. Већа између шатора и лептира очигледна је: шатор се зачас постави и исто тако брзо демантира, као што лептир слети на цвет и с њега одлети.



... Категат, име морезуа који раздваја Јиланд од Шведске, реч је норвешког порекла и буквално значи „мачје грло“.

Два краја дуле Индијанци су стављали у нос, док се у трем налазио запален дуван. Ту дулу Индијанци су називали „табака“.

... змија кобра добар је пловац. Она не само што може да преплива већу реку, већ и мање морске рукавце.

... карте за играње пореклом су из Азије. У познатом енциклопедији „Чингис-тунг“ каже се да су карте измишљене за владе Сеун-хоа, у XII веку, за забаву његовим многобројним женама. Међутим, постоји мишљење да се у Индији за карте знало много раније, док по неким тврђењима оне воде потиче од арапске речи „бабадха“.

... име птице папагаја, која се у истом или нешто измењеном облику јавља

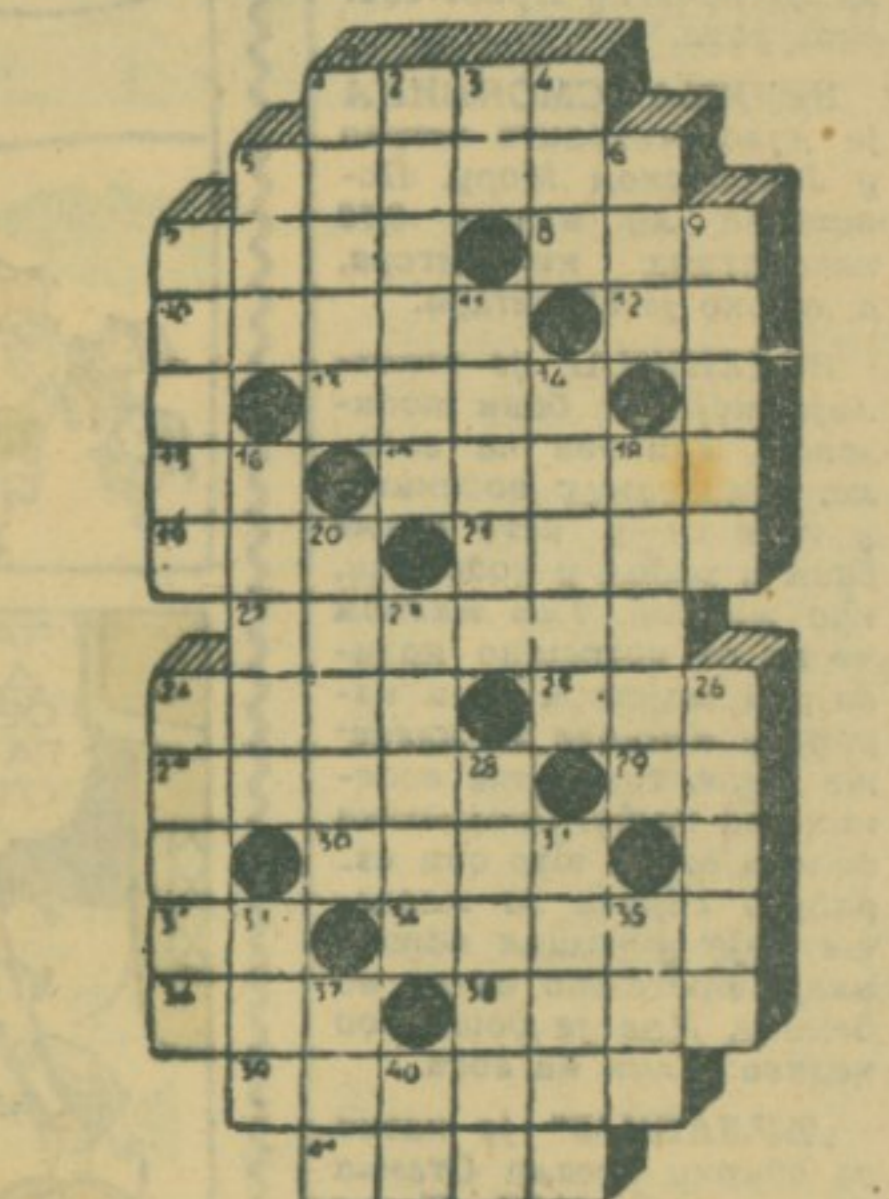


у многим језицима, потиче од арапске речи „бабадха“.

# УКРАШЕЊЕ

Водоравно: 1) део опреме средњовековних ратника; 2) римска богиња (уфра мит.); 3) део брода; 4) становник једне субарктичке државе; 5) афричка животиња; 6) мера за површину; 10) аутомобилска трка; 11) разум, памет; 17) супарник; 18) речна риба; 21) повода; 22) оголово великиште, утрина; 24) грчко слово; 25) дубок женски глас; 27) врста двоколица; 29) два вокала; 30) лековита биљка; 32) предлог; 34) композитор „Шекездеде“; 36) сфера; 38) град у Грчкој, раније Теба; 39) један хемиски процес; 41) мрак.

Усправно: 1) чувар шума; 2) ловац дивљачи у Северној Америци; 3) ја (итал.); 4) пиџама; 5) место у Француској; 6) папагај; 7) обртно коначна површина; 8) део авиона; 11) староседеоци Валканског Полуострва; 14) женско име; 16) једна санатлија; 18) летописи; 20) барски глас; 23) једна глодар; 24) врста чамаца; 26) наш највећи научник на пољу електротехнике; 28) научник који проучава унутрашњу грађу живих бића; 31) извештај о пристојећу роб; 33) телефонски позив; 35) женско име; 37) острво на Јадрану; 40) сфера.



## РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) мала; 2) палете; 3) крина; 4) мр; 10) Лота; 11) ура; 12) или; 13) стил; 14) со; 15) Атика; 16) Мароко; 18) гама; 19) Карачи; 21) будаја; 23) пе; 24) опит; 25) кер; 26) Тор; 27) мера; 28) ај; 29) сафир; 30) Аламнт; 31) етар.

Усправно: 1) Ханги; 2) алва; 3) Леа; 4) ав; 5) „Пролом“; 6) Ерико; 7) Клис; 8) бала; 11) утискач; 13) етомик; 15) Арават; 17) Агадир; 19) купола; 20) имперт; 21) Вота; 23) ерар; 25) кефир; 27) мама; 28) сат; 31) не.

## ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

### За мале цршаче

Од танке хартије или цргарет-папира изрежете мали правоугаоник. Пресавајте га по средини (и по дужини и по ширини) и поново га расвајте. Тако ћете знати где је тежиште ваше фигуре. Поставите ода папир на шиллак и усправно угле, да не игла подупире баш у тој тачки. Папир ће остати у равнотежи. Но, од најмањег кретања ваздуха он ће почети да се врти на шилку.

У свему овоме нема ничег тајанственог. Али, покушајте да папирну фигуру приближите руци, и то врло опрезно, да га струја ваздуха не би покренула. Шта ће се догодити? Опазите чудну ствар: папирна ће почети да се врти, у почетку полако, а затим све брже. Одмакните ли руку, окретање ће престати. Примакните ли је опет, папирна ће почети да се окрета.

Узрок овој појави је својим јединоставан: ваздух, се грејан одоздо вањом руком, подиже се и, делујући на папир, окрета га, сасвим олично познатој спиралној „змији“ изнад лампе, јер прегривајући папир дајете његовим деловима благ ваги.

Пажљив посматрач може приметити да се ова вртешка окреће у одређеном правцу, од корена шаке, дуж длана, према прстима. То се може објаснити разликом у температури појединих делова руке. Врхови прстију су увек хладнији него длан. Зато се изнад длана ствара јаче кретање ваздуха него изнад прстију.

### Какав су род?

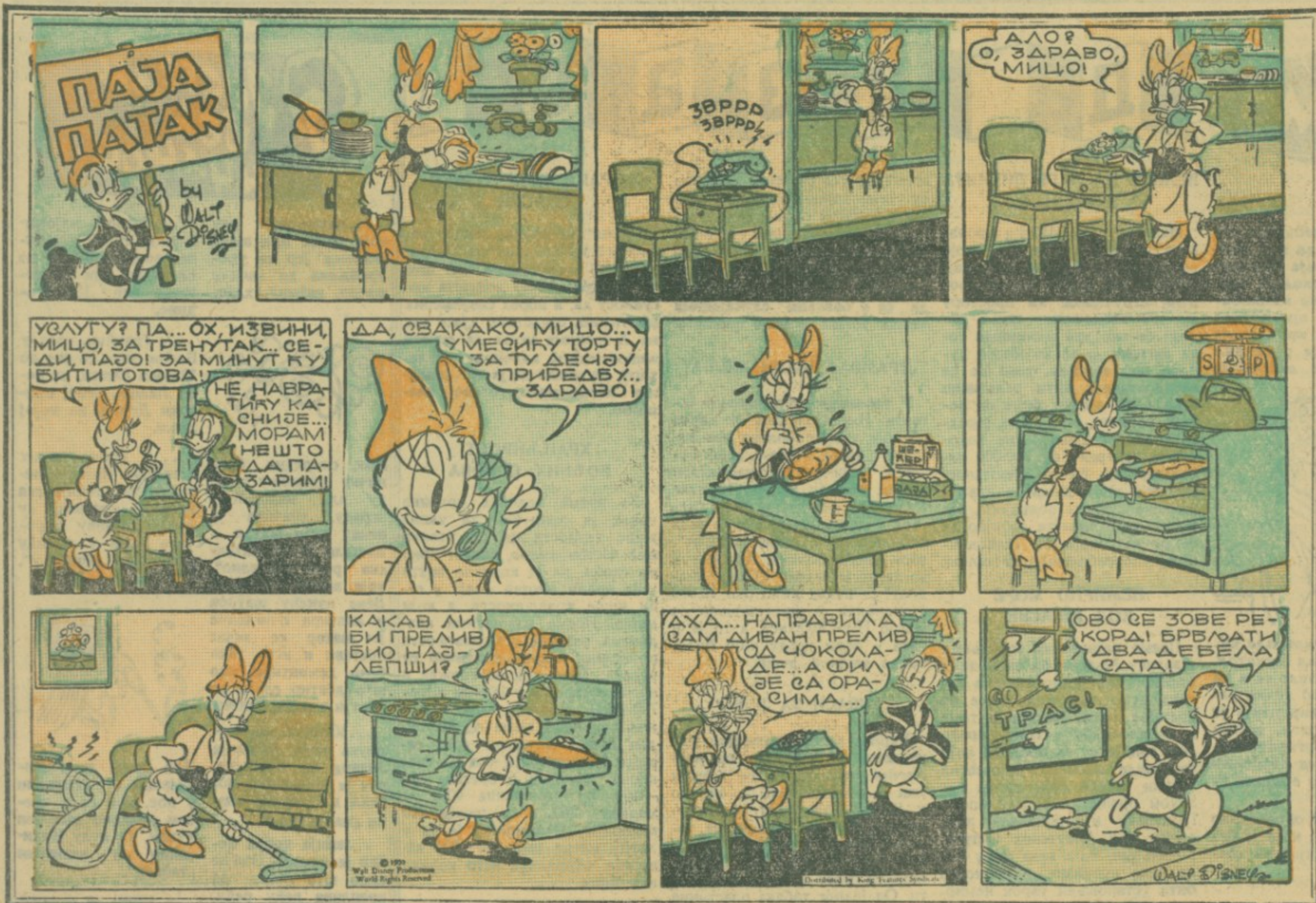
Две особе стоје на улици. Једна је отац оне друге особе. Какав су род једна другој?

### Лавирин

Којим путем копац треба да крене да би дошао до скривеног блага?

### Ко може?

Ко може само са три праве црте да ограда сваку животињу за себ? Пошто је задатак лак, не дајемо решење.



**Ква Ква!**  
 ЗАВРИНУО СЕ  
 Дошавши тога дана из школе, где је слушао пре давање о ноју, Раја упу-та ујака:  
 — Је ли тачно да ноје-ви скривају главу у пе-сак?  
 — Тачно, је Раја, — од-говори Паја.  
 — А како после знају где су је оставили? — за-бринито ће Раја.  
 АНТИ-АНТИБИОТИК  
 Гаја се жали Раји и Влаји:  
 — Ово баш нема сми-сла. Раније, кад бих се прегладио, остајао сам код куће бар недељу да-на. А сада, како су се по-јавили ови нови лекови, већ после дан-два морам у школу.  
 МАЛА РАЗЛИКА  
 — Срела сам данас на улици вашег мужа, — ве-ли Пата једној својој по-зници. — Дивно му сто-ји ново одело.  
 — Није то било ново о-дело, — одврати позни-ца — већ мој нови муж!

**ПИТАЊА И ОДГОВОРИ**

**ПИТАЊА:**

Када је излазио лист „БОСАНСКА ВИЛА“?  
 Шта је ВЕЛИКА СМОКВИЦА?  
 Како је постао назив ВОДЕНИЧАР?  
 Ко је написао збирку песама „БУЛАБИЈЕ“?  
 Где се налази СРЕДЊИ КАНАЛ?

**ОДГОВОРИ:**

„БОСАНСКА ВИЛА“ био је књижевни часопис који је почео да излази 1886 године у Сарајеву, и то два пута месечно. Уредници су били у прво време Божидар Никашиновић и Никола Шумоња, а 1887 уредник је постао Никола Т. Кашиковић. Доцније су „Босанску Вилу“ уређивали други књижевници. Овај лист престао је да излази на почетку Првог светског рата.

ВЕЛИКА СМОКВИЦА је мало стеновито острво у Јадранском Мору. Површина му износи 0,79 квадратних километара, а високо је 35 метара.

ВОДЕНИЧАР је занатлија који се бави подизањем млинова на водама, такозваних воденица, а који се у исто време бави и радом у воденици, као млинар. Тим именовано често се погрешно називају и мајстори који израђују млинове за млевење кафе, такозване воденице за кафе. Овај назив долази отуда што они израђују справе за млевење које у нашем народу имају претежно назив воденице. Име је дошло од назива: млич на води.

„БУЛАБИЈЕ“ је назив за збирку песама Станка Браза (1810—1851). Песме из збирке „Булабије“ почеле су да излазе у листу „Даница“ 1837 године.

СРЕДЊИ КАНАЛ је морски канал у Јадранском Мору између острва Сеструна, Уљана и Пашлана.

**Светлане и дладининова чаробна лампа**

